2 1962

planinski vestnik

POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI

planinski vestnik 2 1962

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE | LETNIK XVIII | FEBRUAR

VSEBINA:

TRIJE OBISKI V SFINGI
Aleš Kunaver 49
TIK-TAK
Ludvik Zorzut 57
SPD IN SKALA
Pavel Kunaver 58
NAŠ VIŠINSKI REKORD
Tone Škarja 60
KOPITNIK VABI
Vitko Jurko 65
ZGODOVINA ALPINISTIČNEGA KLUBA SKALA
Dr. Vladimir Škerlak 68
OB 60-LETNICI TRILLERJEVE KOČE
Ivan Šavli 75
SPOMINSKE PLOŠČE OKOLI TRIGLAVA
Stanko Hribar 77
DRUŠTVENE NOVICE 80
ALPINISTIČNE NOVICE 86
NOVICE IZ MLADINSKIH ODSEKOV 87
IZ PLANINSKE LITERATURE . . . 88
RAZGLED PO SVETU 91
NOVE SMERI 96

NASLOVNA STRAN:
Pogled na Kredarico — Foto Jože Balant

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS — urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje Gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvoržakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 900.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 225.— (naročnina za inozemstvo din 1600.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 600-15-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izroče Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

TRGOVSKO PODJETJE NA DEBELO

TEKSTIL

LJUBLJANA
CIRIL METODOVA 1

Ima na zalogi kvalitetno domače in uvoženo blago v specializiranih oddelkih za svileno in bombažno blago, za volneno blago in tekstilno galanterijo

PREDSTAVNIŠTVA IMA PO VSEJ DRŽAVI

planinski vestnik

62. letnik

feb. 1962

Trije obiski v Sfingi

ALEŠ KUNAVER

Prvič

Ko sva prišla v Amfiteater, je Sfinga zopet enkrat risala svojo senco po triglavskih skalah. Poteze njenega profila se niso prav nič izpremenile. Najine vrvi in železje so bile premajhna nevarnost zanjo, — njena veličina prevelik problem za naju. Desetine klinov so sicer precejšnja moralna opora, toda njej nasproti stoji skalni steber s svojimi platmi in previsi, z nerešenimi vprašanji. Ko se na podstavku navežeš na drugo vrv, je tako, kot bi podpisal vojno napoved ali pa morda le prošnjo za vstopno vizo.

»Si pripravljen?«

»V redu. Lahko greš.«

Mikčev obraz je kmalu globoko spodaj. To je torej prva dolžina; pravzaprav je lahka, toda začuda homogena skala ne kaže skoraj nobenih razpok. Bo tako tudi zgoraj, kjer je navpična? Na stojišču sva brez klina in šele, ko je Mikec pri meni, zleze skromen klinček v skalo; bolj za moralno kot za fizično oporo. Od tu naprej gre torej zares. Skala je modrikasta, znotraj homogena, po vrhu pa včasih kar neprijetno drobljiva. Vodilne razčlembe ni, zato opisuje vrv na svoji poti prav čudno krivuljo: navzgor, desno, gor, levo, pa malo postrani in vmes se najde nekje celo razpoka za varovalni klin. Potem zopet naprej po prejšnji formuli, dokler končno ne zmanjka vrvi. Vse skupaj je včasih precej podobno grajskim Šancam. Naprej je nekaj časa lahko in novo stojišče imava na začetku zajede. Ta se vleče po levem boku Sfinge in končuje na stebriču, kjer pričakujeva prostor za bivak. Mikec se baše v luknjo v dnu zajede in ko končno občepi na varnem, grem lahko naprej. Razkorak pomaga navzgor, čez previs nad luknjo, pa umik v desno in zopet nazaj v zajedo. Nova luknja in nad njo globoka zajeda. Težave so kratke in zajeda se lomi v žlebič, ki drži na steber.

»Je kaj prostora?« čujem od spodaj, ko je vrv iztegnjena.

»Za celo četo, pa voda iz pipe!« se baham in pri tem niti preveč ne lažem. Stebrič je na vrhu pokrit s strmim peščenim drobirjem in vanj lahko izkopljeva sedeže. Tisto o vodi tudi drži, ker drži z vrh stebra polica v kot med Sfingo in steno. Tam se cedi voda, ki je doma na snegu na Plemenicah.

Vzpodbudne štorije o sedenju in vodi spešijo Mikčev tempo in kmalu sva skupaj. Oba sva seveda pozabila ure spodaj v Vratih pa sedaj ugibava, koliko dneva je še ostalo. Časovna orientacija je šla po zlu, pa se odločiva kar za sedenje. Voda na koncu police je le preveč vabljiva; medtem ko Mikec okopava stebrič, imam čas, da napolnim čutaro.

Na stebru je vedno bolj izrazita polica v pesku. Končna oblika in varovalni klini nad njo dajejo vtis precej idealnega bivaka v steni.

Dan se kar noče prevaliti v večer in kmalu nama je jasno, da sva se krepko uštela.

»Sicer pa sumim, da bova še vesela, da nisva previsoko. Megle vleče čez Luknjo.« To je slaba tolažba za napako, pa vendar vsaj nekaj.

Spodaj v Vratih je videti kar živahno. Bele in rdeče luči migotajo na cesti in nama vzbujajo asociacijo na kislo mleko pri Tinci. S tartuffovskimi vzdihi vlečeva vrečo za bivak čez glavo. Dan je končan in na vrsti je presedanje po peščenem sedežu. Pravilo velja, naj spi, kdor le more.

Pomladi je noč kratka in že zgodaj se dani. Svetloba nama izdaja oblake, ki se spuščajo vedno nižje. Za naju bo stvar menda kmalu končana, lahko pa poizkusiva še kak raztežaj. Torej!

Na levi se dviga poševna poklina. Rahlo je usločena in tvori nekak kot. Spodaj je lahek, potem pa me ustavi kar nenadoma. Kot da ne bi mogel verjeti, poizkušam nekaj časa to in ono, potem šele se odločim za klin. Luske v poklini donijo kot zamorski bobni, ko jih previdno otrkujem; pa se je treba prijeti zanje in potem za čuda celo drže. Spodaj na stebru poskakuje Mikec, da se ogreje, obe vrvi pa nihata v istem taktu. Vzdolž njiju hite valovi, se pri klinu obrnejo in zopet drčijo nazaj. Sama fizika. Kamor pogledaš, je je polno.

Vrh poči je treba na levo; komaj kaka dva metra, pa mi nič kaj ne gre izpod rok. Stojišče je na kratki polici. Dovolj je prostora za oba. Polica drži v veliko zajedo ob Sfingi; torej zopet do vode, le da mi tokrat ni prav nič zanjo. Zgoraj je bo v kratkem še preveč. Novi polici slediva zopet nazaj v sredo stebra. Sprva je ozka, potem pa se razširi v majhno gredino.

Že od daleč smo v Sfingi opazovali bel in kompakten pas, ki ni obetal dosti možnosti. Tu sva končno pod njim; toda tudi prve kaplje rišejo sive madeže na skalo in zadnji čas je, da izgineva. Skala je drobljiva in prav ponosen sem, ko sedi v njej klin za spust. Za tokrat sva končala in vrvi zletijo v loku navzdol. Svitek se v zraku razvija; zanka za zanko in na koncu še rahel sunek — signal, da je vrv iztegnjena. Grem za poskusnega zajca. Če klin drži mojih osemdeset kil, se bo Mikec lahko mirno peljal po vrvi. Petkrat letijo vrvi navzdol in petkrat se peljeva po njih do podnožja, od koder sva prišla. V pesku je še najina sled; dodajava ji drugo v obratno smer.

Drugič

»Kaj če bi se peljala v Sfingo po zraku?«

»Misliš od vrha?«

»Zveževa dve vrvi. 80- in 40-metrsko pa bo dovolj za previsne pasove. Si zato?«

»Sem. Torej rabiva debele hlače!«

\- - -

Če stopiš nenadoma na rob velike stene, je pogled v globino čisto drugačen, kot če se vstop raztežaj za raztežajem počasi odmika.

Kot frkolina leživa na trebuhu na robu in oprezujeva čezenj, kam bi spustila vrvi. Že trije klini sedijo, trdno kot redko v steni, pa nama je vse skupaj komaj dovolj dobro. Še sva na ravnem in zato še veljajo »civilna« varnostna pravila. V steni bo en dober klin dovolj. Redko kje je rob stene tako strmo odrezan kot tu. En korak in vrv je napeta. Tu še niti meter poti ni

treba, da se znajdeš v povsem drugačnem ambientu. Kot bi svet naenkrat legel na bok. Hlače so dvojne in vrv drsi še čez kladivo; pa zato vožnja ni kaj prida neprijetna. Skoraj narobe. Mimo polzijo metri, ki jih bo šele treba preplezati. Človek je skoraj na istem kot kužek, ki mu najprej pokažejo klobaso, potem pa si jo mora prislužiti s tem, da da taco, reče hov, hov, sede in potem nikomur od upravičencev ne pomeri hlače. Podobnost je kljub vsemu le daljna. Tu sta le še Mikec in Sfinga in vsi trije se prav dobro razumemo.

Mikčev in Sfingin obraz sta že zgoraj, ko na polici spuščam divjaške glasove. Menda zato, da bi priklical Mikca čez rob in tudi od ugodja, ker če posije v Sfingo sonce, potem je to res prijeten kraj za plezalca. Zgoraj lezeta čez rob dva čevlja, pa dve nogi, pa še vse ostalo, kar zraven spada, in vrv kmalu pridno brusi hlače. Kakor že pozorno gledam tja, dima velika vročina le ne da in brez tega senzacionalnega posnetka ostanem vse do konca spuščanja.

Dve leti je že tega, kar sva čepela spodaj na polici. Tudi danes se spravljava tja spat. Oblaki so zaposleni drugod in nebo je čisto. Voda v žlebu še vedno teče in nič ni treba šteditи z njo.

Bivak kot vsi in hkrati kot nobeden; saj so si vsi enaki na prvi pogled, v resnici pa niti malo ne. Zvezde so razsipno posejane po nebu in poleg njih se posveti le še včasih pri Aljaževem domu; pa še to kmalu izgine. Kako noč vse poenostavlja! Vrhovi in razdrapani grebeni so postali lepenkaste kulise in nič več, in od vseh luči na zemlji je budna le še ena. Drobna sveča na polici, pa še to skriva bivak-vreča in hrani njeno toploto za naju. Sedeži so dobri in kmalu vlečeva dreto.

Zjutraj sva se malo borila s steno, kot trdijo neki teoretiki, ki pozabljajo, da stavijo cent in pol mesa proti milijonom ton skale in da je to bolj malo podobno bitki; še prepiru ne!

Midva imava tu posla dovolj in po dolgih urah zabijanja je bil pas pod nama. Okoli 60 približno tako trmastih metrov kot midva sama. Nič koliko klinov je zlezlo v špranje; raznih dolžin in debelin in tudi — zavrtanih. Ni šlo brez teh zadnjih. Že nekaj let so skleda vrele kaše, okoli katere se vrte vroče debate. Za — in proti.

Proti: »Kakšne bodo le videti stene, če bodo prevrtane od vznožja do vrha?«

Za: »Imamo recept: izvrtaj 5 lukenj, obešen za pas, in nehal boš verjeti, da se bo komu ljubilo to dolgo počenjati!«

Proti: »Pa plezalska etika? Kaj imate od tega, da vrtate skalo?«

Za: »Od vrtanja? Nič! Toda povejte; kaj pa če nekaj takih klinov odpre v lepi steni lepo smer? Jim daste odpustek?«

Debata je vedno tišja in morda je prav, da je. Tudi midva sva jih zabila, čeprav mi je nekje na skrivnem pravzaprav žal; pa ni šlo drugače.

Na polički delava bilanco. Imam zlomljeno kladivo, oba skupaj pa čez dva dni izpit.

»Zopet se bova peljala!«

Iz stene izstopava po Prusikovi smeri.

V skalni kotanji na robu stene nama je Ante pustil malico in občutek, da nisva bila sama.

V tretje gre rado

Spet enkrat peš v Vrata, kot v starih časih. Moje vozilo nekam boleha, pa sva se vrnila h klasičnim metodam. Okoli polnoči sva pri Aljaževem domu. Nad vrati se še ponoči vidi številka »40« — obletnica Skale. Pa bi lahko pisalo

Teleobjektiv naju je našel Foto Gostinčar

tudi 50. Takrat je bila ustanovljena skupina plezalcev in jamarjev »Dren«. Naš alpinizem je torej že kar precej star, pa čeprav je imel spočetka pod kolesi coklje k. u. k.

Ob uri strahov trkava na Tincino okno, ker ne bi rada že danes bivakirala. Jutri bo zato še dovolj priložnosti.

O mraku zapuščava dom.

Opoldne pa že vstopava v beli pas. Toda samo stopava!

Nanagloma so se pripodili oblaki in po nekaj metrih plezanja se spuščam nazaj na polico. Kaplje padajo še leno, toda vse diši po nevihti in na Koroškem se že bliska. Nevihta v Sfingi ne bo šala in skrbno kot malokdaj pripravljava bivak. Vse železje spuščava na vrvi pod previs, pedantno razpenjava bivak-vrečo in naglo zgodaj večerjava. Vžigalnik in vžigalice potikava po opremi na mestih, kjer bodo najdalj suhe.

Potem čakava...

Siva zavesa obrobljena z bliski leze vedno bliže in v naletu zajame steno. Nič več ne gledava izpod nylona, le bliski vztrajno svetijo v najino zavetje. Nekaj časa od daleč, potem ropota po Plemenicah nad nama. Vse skupaj neprijetno spominja na Dru, kjer naju je v eni noči streslo pet električnih sunkov; pri petem pa sva dobila še porcijo kamenja na glave. Udarilo je le malo bolj zgoraj.

Pod sedeži teče potoček — vzrok za obešenjaške pripombe o lasnem vodovodu. V steni narašča šum malih slapičev in v njem počasi izginejo odmevi grmenja. Kot je nenadno prišla, tako nenadoma se nevihta sedaj umika naprej nekam proti Bohinju. V najin bivak vdira prijeten vonj po ozonu. Bivak-vreča je naenkrat mlahavo obvisela in nič več divje ne plahuta v sunkih vetra.

Polnoč je in pošteno sva mokra. Pa ne od dežja; od vlage, ki se v mrazu pospešeno kondenzira na bivakvreči in se v majcenih potočkih cedi po njej.

Pa mraz? Štorije in spomini na dolgo vrsto podobnih noči v stenah so najboljše zdravilo proti njemu in tiho klepetava do jutra. Da, tiho! V steni je po nevihti zavladala taka tišina, da si je skoraj ne upava motiti.

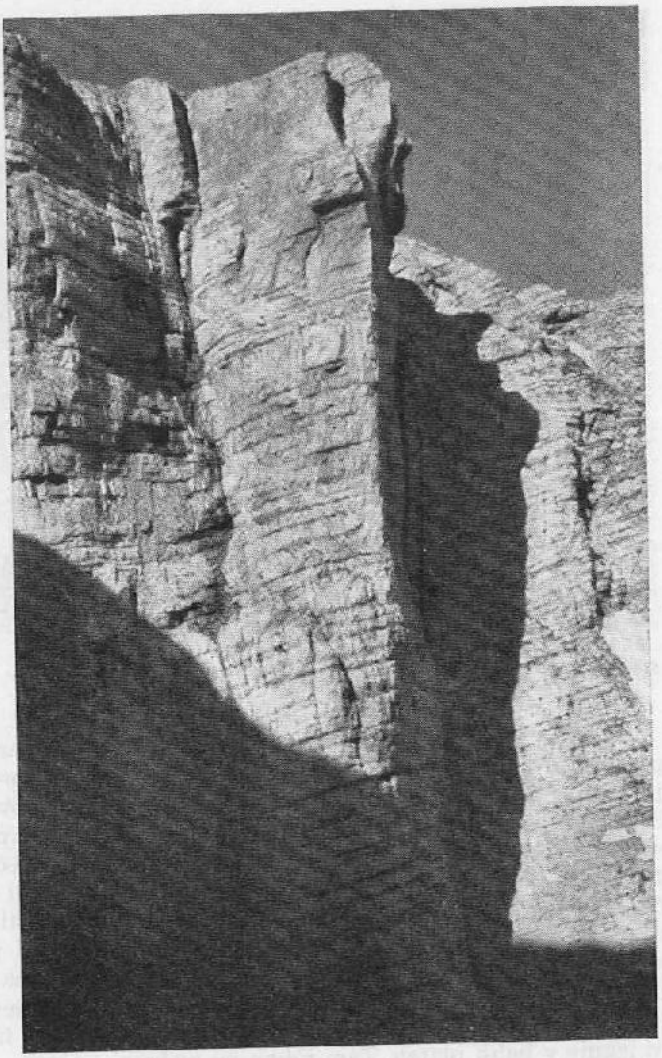
- - -

Jutro vedno oživlja megle, da se pričnо preganjati sem in tja, in tudi midva lezeva na plano. Pogled je prav zabaven in toge ustnice lezejo v nasmeh.

»Ti, treba bo pošteno posušiti opremo. To nama bo pobralo nekaj ur.«

»Prava reč; tu sva že skoraj doma; pač ne bova mogla še danes iz stene.«

Šele pozno dopoldne greva naprej.

Sfinga Foto A. Kunaver

Pa je res posebno ugodje, ko se vzpenjaš po poti, ki si jo sam utrl. Najini klini so od pomladi že zarjaveli, vendar natančno veva, kako drže, kateri so dobri in pri katerih je skala votlo odmevala in pokala. Na ene se obešava kot na stare znance; mimo drugih je treba po mačje. To poznavanje je pravzaprav le najtočnejši opis, ki ga lahko napiše naveza le sama sebi. Pod zavrtanimi klini čaka ptičje stojišče; tisto kamor pomladi sije sonce celih pet ur, konec avgusta pa niti malo. Sončni žarki so ostali zgoraj, pa greva zato k njim. Samo — vmes so še oblaki. Taki, pravšni za nevihto se preganjajo po zraku. Če že mora, naj pada ponoči; dan želiva imeti zase. Sredi belega pasu si sveživa spomine na Grand Capucin. Stojišče v stopnih zankah je za kako minuto ali dve prav zabavno, nikakor pa ne za celo uro. Mesec preje se nama je tako godilo poldrug dan v Capucinu.

Stojišče v stopnih zankah (tele-posnetek) Foto Gostinčar

Ravno ko se spravljama v zračno prečnico, se zgane na robu stene drobna postava. To sta Gostinčar in njegov teleobjektiv. Najprej ugibava, kdo od obeh je večji, potem pa celo do naju priplava tlesk aparatovega sprožila. Spodaj veliko veselje in zlobne pripombe o strojnici, zgoraj pa profesionalna vnema. Na najvišji točki zadnjega poizkusa začujeva zadnji »Srečno« in zopet sva sama. Noč je še daleč, toda bivakirala bova tu, ker drugod ni prostora. Zato pa imava čas, da lagodno nadelava še en raztežaj in se spustiva nazaj na polico. Po tolikem zabijanju in prestopanju po zankah so metri prostega plezanja pravo olajšanje. Kaplje vedno bolj vztrajno lete z višine, pa zaenkrat ni še nič hudega. Spravljam se v levo navzgor čez plati, tja kjer se začne nekaka razčlemba in z njo previs. Tista razčlemba potem raste in se razširi v tri strehe in izgine v belih plateh. Tam mimo bo treba.

»Ti, kaj pa počneš?«

»Ja, saj vendar vidiš! O vraga, saj je megla!« Nisem je niti opazil, tako potihem je prišla.

»Še malo, pa bom na stojišču. Tako, za pol čevlja in eno stopno zanko je. Potem pridem dol. V tej megli ne bom šaril tu okoli; sicer pa je vse jasno. Jutri bova zopet klepala. Si že moker?«

»Malo; lahko prideš dol jest.«

Na tanki rdeči vrvi me spušča nazaj na polico. Mikec je tam pripravil dva tako udobna sedeža, da se kar nič ne podajata ozkemu prostoru. Dodeljuje mi spodnji udobnejši prostor, češ, da velja delitev po učinku. Zraven dobim še pravico, da spim na njegovem kolenu. Za revanšo dobi moj hrbet za blazino in potem sladko spiva celih šest ur. Kaj vse zasluži naziv udobje, če je poleg dovolj velik kontrast!

Jutro si grejeva s svečo in kuhalnikom.

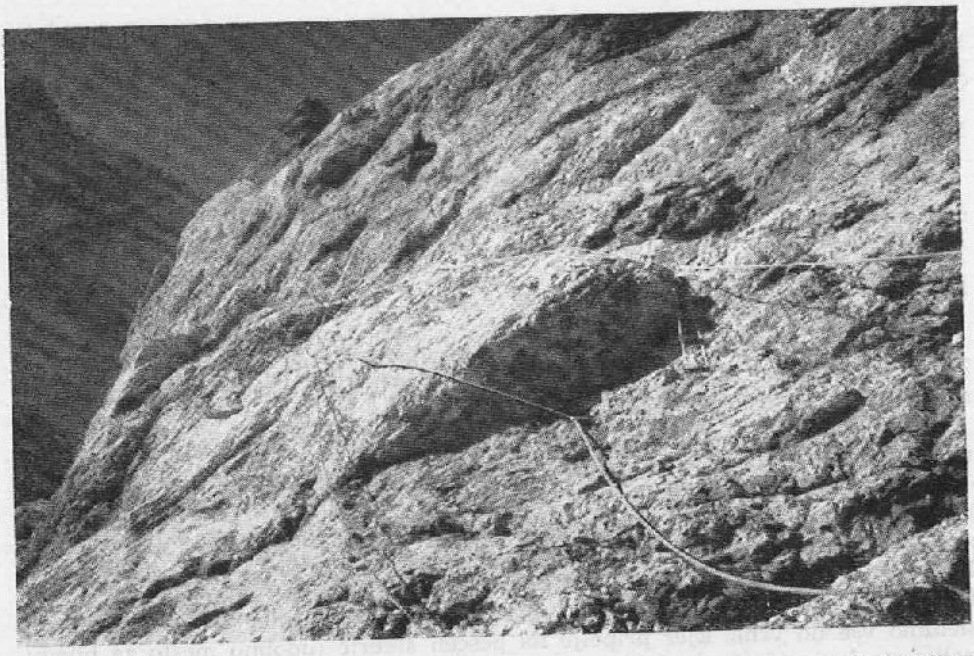

Foto Drašlar

Beli pas

S krepkimi potegi vrvi podprt sem kmalu na včerajšnjem stojišču.

Mikec v megli pospravlja najino imetje. Dosti ga ni, pa bo vendar krepko tovoril, ko kategorično pobira vse težke stvari v svoj nahrbtnik. Moj je potem že skoraj samo za reklamo.

Najina razčlemba je prav posebne vrste. Kruši se in drobi, klini pa le nekako prijemljejo. Zraven je vse bolj očitna ugotovitev, da je vse skupaj s strehami vred le ogromna prislonjena luska. Zvok je pri vsakem udarcu bolj čuden in šele dosti višje v belih ploščah mine neprijetni občutek. Midva se vidiva bolj malo. Kar jaz zabijam, Mikec potem urejuje. Izbija slabe kline, pušča dobre ali točneje, najboljše med slabimi, kajti mnogi gredo iz razpoke že, če pošteno potegneš.

Po vsem tem direndaju s klini, vponkami in drugo tehnično šaro sva končno na polici 50 metrov pod izstopom.

»Kje bova izstopila?«

»Lahko bi šla na raz, pa bo menda zajeda na levi bolj naraven izstop.« Sfinga je tu odrezana od skalnega ozadja mnogo bolj, kot sem si kdaj predstavljal. Navpična razjedena poklina se počasi širi v prav tako strm, gladek kamin, ki sega mnogo globlje v notranjost. Zamišljam si, kaj bi bilo, če bi to vse skupaj zgrmelo navzdol kot odlomi, ki sva jih gledala v Druju. Za človeške pojme strašanski polom bi bil v resnici le majčken korak v življenju stene. Po kaminu se cedi voda in vztrajno gloda, gloda... Vse do tistega dne, ko bo delo končano. Naju v razpoki že dosegajo kratki sunki vetra. Ni ga boljšega znanilca vrha, kot so ti sunki. Pojavljajo se povsod, pa naj bo ozračje še tako mirno. Nenadoma, da se komaj zavedam, pogledam skozi luknjo med skalami na ravno. Potem korak, dva trije... in vsi so tako čudni. Kot bi noge še ne spoznale, da tu lahko stopijo kamor koli.

Konec torej, in z njim cel kup zadovoljstva; zame že, Mikec pa šele leze ponj iz kamina in napetost na licu mu vidno popušča. Menda je bilo tudi pri meni tako.

Pa Sfinga in njen obraz? Se je tam kaj izpremenilo? Stopava na rob pogledat.

Je kaj drugačna?

Ni! Ni in ne bo vse do takrat, ko jo bo izpremenil zob časa in prav nihče šibkejši.

SFINGA — tehnični opis

Do vstopa v steber Sfingo sledimo Pruszik-Szalayevi smeri v severni steni Triglava. Smer je treba zapustiti na robu Amfiteatra. Od tu je treba prečiti melišča in snežišča Amfiteatra do podnožja Sfinge.

Plezanje pričnemo na podstavku, ki markantno zapira zapadno stran Amfiteatra. Spočetka sledimo zunanjemu razu. Skala je masivna in nudi le majhne oprimke in stope. Drugo dolžino vrvi pričnemo nekoliko levo od stojiščnega klina. Od tu nekaj metrov navzgor do klina, nato prečka desno okoli 4 metre, nato zopet navzgor, najprej s tendenco v levo in nato v desno do stojišča. Lažja dolžina drži v vznožje neenakomerne zajede, ki se vleče postrani v levi bok stebra. Na levi strani stebra se giblje od tu naprej smer do izstopa. Zajedi sledimo vse do vrha, kjer pripelje na peščen stebrič (udobno mesto za bivak; polica na levi pripelje v veliko zajedo, kjer je ponavadi voda). S stebra osem metrov levo po lahkem terenu, nato navzgor ob daljši usločeni poči do njenega konca. Tu prečka dva metra levo na kratko, široko polico, ki je že v območju velike zajede. Štiri metre više drži sprva ozka polica na gredino in k prostoru za bivak. Od tu naravnost navzgor do majhne strehe. Obplezamo jo na desni (k). Še dva metra navzgor, nato sledeč razčlembam v levo okoli pet metrov in naravnost navzgor na »ptičje stojišče« (k). En meter desno je vrsta zavrtanih klinov. Pri nakazani lašti prosto v desno tri metre, nato navzgor v previs (k) in preko njega. Stojišče v stopnih zankah. Sledi prečnica v levo pet metrov pod previs in navzgor preko njega. Od tu naravnost navzgor 20 metrov z enim majhnim odmikom v levo. Stojišče je na novi polici. Oba zadnja raztežaja sta tehnične narave. Prečka po polici v desno do izkopanih sedežev, od tu pa dva metra navzgor in nato poševno v levo navzgor po večini prosto preko plati do slabega stojišča pod razčlembo, ki drži naravnost navzgor proti trem manjšim streham. S tehničnim plezanjem sledimo razčlembi in obplezamo strehe na desnem robu. V rahlem loku po previsni beli skali navzgor v dno kratke zajede. Po njej do konca tri metre in nato ostro levo po lahki drobljivi skali do stojišča (zavrtan stojiščni klin). Prečka ca. šest metrov levo, nato mimo dveh klinov navzgor na zadnjo gredino. Na levo po gredini do markantne zajede, ki se po 25 metrih spremeni v navpičen kamin. Naravnost po zajedi in kaminu do izstopa na Plemenice. V primeru nevihte in vode v zajedi je možna prečka po gredini v desno na raz Sfinge in po kotu za njim na vrh.

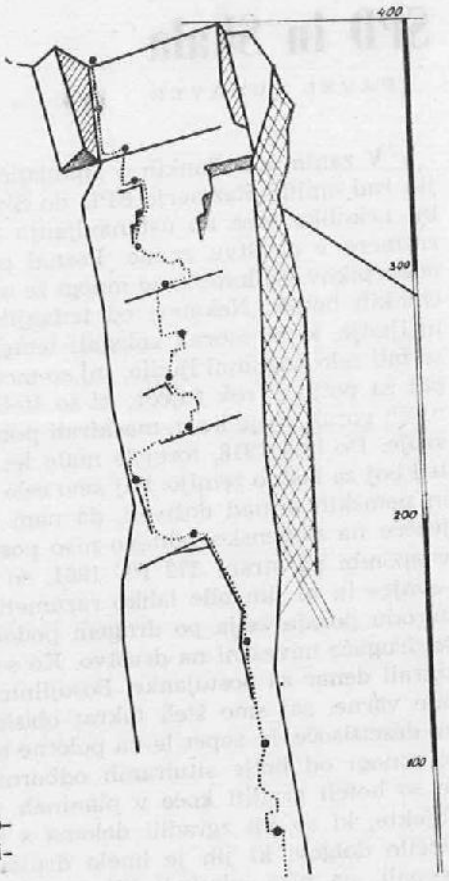
Sestop: Ali čez Kugyjevo polico na Kredarico ali pa po Bambergovi poti v Luknjo in v Vrata. Bambergova pot je okoli 70 metrov od izstopa.

Pripombe: Steber Sfinga je visok okoli 400 metrov. Skala je na več mestih precej drobljiva, posebno v območju streh. Ugodna okoliščina je voda v višini stebra. Smer je bila preplezana zadnjič v treh dneh. Čas plezanja je 23 ur v treh dneh zaradi neugodnega vremena. V smeri so tri mesta za bivak, ki smo

jih uporabili pri poizkusih. Udobni sta spodnji dve. Smer odlikuje zelo slikovita lega nad Amfiteatrom in zelo lep razgled po zapadnem delu stene.

Smer preplezala Mikec Drašlar in A. Kunaver 22., 23. in 34. avgusta 1961.

V opisu ne navajam težavnosti, ker je zato potrebno tudi mnenje ponavljalcev. Najtežja mesta bodo verjetno obdržala oceno A 3, E.

Oprema:

1 vrv 40 metrov, 11 mm (Edelweis),
1 vrv 80 metrov, 8 mm (Edelweis),
2 nahrbtnika,
50 klinov,
30 vponk,
5 stopnih zank (nylon),
sveder,
svedrovci (10 mm),
pomožna vrvica,
bivak-vreča,
kuhalnik (Enders), posoda, čutara,
4 kg hrane.

V steni je ostalo 30 klinov. Za ponovitev zaenkrat potrebnih kakih 20–30 klinov in 4 svedrovci 10 mm.

Tik-tak

LUDVIK ZORZUT

Tik — tak, tik — tak.
Bratec pij — je zadnja kaplja,
staro leto se potaplja.

Tik — tak, tik — tak.
Sestra pij — je zadnja čaša,
staro leto že ugaša.

Tik — tak, tik — tak.
Še sekunda, hip, migljaj.
Zdaj!

Tik — tak, tik — tak.
Kaj je novo, kaj je staro?
Skoz življenje, up, prevaro
ura teče kakor prej,
včeraj, lani, osorej,
v dan, v večer,
v isto smer.
Staro, novo skoz spomine
pride, zgine
kot oblak...
Tik — tak, tik — tak.

SPD in Skala

PAVEL KUNAVER

V zanimivih člankih o alpinističnem klubu Skali so nekatere ostrine, ki bi jih rad omilil. Razmerje SPD do Skale se večkrat označuje sovražno. Ker sem bil nekoliko časa ob ustanavljanju Skale sam odbornik SPD, so mi nekatere razmere v društvu znane. Poznal pa sem tudi mentaliteto mnogih takratnih odbornikov, od katerih so mnogi že umrli, in bi jih nekatere besede v omenjenih člankih bolele. Nekateri od tedanjih odbornikov so bili še *ustanovitelji* SPD in ljudje, ki so morali polagati temelje slovenskega planinstva. V nekem oziru so bili zelo pogumni ljudje, saj so morali do 1918 takorekoč trgati vrh za vrhom, pot za potjo iz rok tujcev, ki so šteli slovensko zemljo za svojo, postavljali na naših gorah svoje koče, markirali pota in jih z nemškimi tablami označevali kot svoje. Do leta 1918, torej le malo let pred ustanovitvijo Skale, so bili ti ljudje trd boj za lastno zemljo. Saj smo celo leta 1918 še malo pred zlomom avstrijskih in nemških armad doživeli, da nam v hotelu »Sankt Johann« ob Bohinjskem jezeru na slovensko zahtevo niso postregli! Večina mož, ki jih navaja članka v opombi na strani 372 PV 1961, so zaradi takih bojev imeli SPD nekako za »svoje« in ni jim bilo lahko razumeti, zakaj se naenkrat v malem slovenskem narodu poraja želja po drugem podobnem društvu. Mnogi od teh mož so bili še drugače navezani na društvo. Ko so postavljali in gradili koče, so le s težavo zbirali denar za postojanke. Posojilnice pa so morale posojila zavarovati, da so bile varne, saj smo šteli takrat obiskovalce vrhov in koč le na stotine in ne na desettisoče, in zopet le na poletne mesece, ne pa v vsem letu. In hočeš nočeš so mnogi od bolje situiranih odbornikov in članov morali podpisati menice, če so hoteli graditi koče v planinah. Kdo bi jim zameril, če so se bali za te objekte, ki so jih zgradili deloma s tem, da so leta in leta dolgo jamčili za plačilo dolgov, ki jih je imelo društvo vedno na pretek. Ljudem, ki so jim zaupali, pa niso odrekali ključev do njih, ko smo začeli v letih pred prvo svetovno hoditi ob vsakem času v gore. Mi drenovci, ki smo bili le prijateljska druščina, smo znali to ceniti. Če pa so bili po vojni še malo bolj previdni, so imeli vzrok! Zaporedoma so prihajala obvestila, da so »neznanci« vlomili v to ali ono kočo. Da so bili to turisti, je bilo jasno iz tega, ker le redkokrat so vlomilci kaj odnesli, ostala je le škoda na vratih in oknih. In kdo, ki je za koče kaj žrtvoval, se ne bi bal, da bi ogenj uničil planinsko kočo — storilec pa bi ostal neznan!

Vsakega od tedanjih odbornikov bi zabolelo, če bi slišal, da je bilo SPD v glavnem gospodarsko društvo. Društvo je bilo *planinsko* kakor vsako drugo. Odbor pa si je m o r a l naložiti težko breme upravljanja vedno večjega števila planinskih postojank. Vsak zase od odbornikov je bil dober planinec, če tudi ni plezal po težjih smereh. Srca vseh, tudi starih mož, so gorela za naše lepe gore. In zaradi njihove lastne propagande so se jele vsipati posebno po vojni vedno večje množice ljudstva v gore. Polagoma je planinstvo postajalo mnogo žična zadeva in postojanke je bilo treba vedno bolje in izdatneje opremljati in zalagati. Toda denarja ni bilo, skrbi in truda pa obilo. Vsi mladi ljudje so se tega izogibali, le stari so nosili breme in t r p e l i posebno mnoge očitke, da so preveč *gospodarji*. A to je bilo pač neizogibno. In da je postalo še težje: kmalu je bilo preveč postojank, in za vsako je bil eden od odbornikov g o s p o d a r, ki jo je moral obiskovati, skrbeti za vse, tudi za obračune. Mi mladi pa

smo uživali gostoljubnost planinskih koč. Tudi jaz sem bil kolikor toliko med takimi nehvaležneži in sem zaradi prehude zaposlitve kot tajnik kaj hitro zapustil odbor.

Pri planinskem društvu je hitro rastoče število smrtnih nesreč v gorah povzročilo hudo zaskrbljenost, in to upravičeno, kajti analiza nesreč je dognala, da bi se dalo mnogim izogniti, če bi upoštevali nekatere osnovne zahteve pleзanja v stenah. Upravičeno so odborniki, posebno starejši poudarjali, da človek živi za družbo, ne samo zase. Tu pa je že večkrat prišla graja tudi čez to, kar bi danes imenovali »kult osebnosti« nekega člana Skale, ki pa se je kmalu ponesrečil. Kazali so na nekatera mesta v njegovih spisih, ki niso bila povsem skladna s planincem-človekom. Priznanja pa Skali tudi niso kratili, ko je pokazala posebno pod vodstvom prof. Ravnika lepe sadove, če tudi so bili vsaj starejši člani odbora prepričani, da bi se dalo isto doseči tudi v okviru društva, kjer so številni člani tiho dosegali lepe uspehe tako v fotografiji in spisih pa tudi v alpinizmu doma in na tujem.

Naloge SPD so po vojni postajale vse večje in večje. Prevzelo je številne koče, ki so bile do tedaj last tujih inozemskih društev. Te in lastne je bilo treba povečevati in popravljati. Ljudje, ki so prišli od vojakov, in mladina, so kar udrli v gore in vsem je bilo treba ustreči z markiranjem zanemarjenih potov, s popravljanjem zanemarjenih steza in gojiti plamen navdušenja za planinstvo. Težko je bilo ustreči množicam novih planincev, ko so bili odborniki z nalogami, ki jih je novo življenje po vojni še pomnožilo, preobremenjeni. Želeli so mnogo več razumevanja in pomoči pri mladini, a predvsem prvega ni bilo, preveč pa so želi očitke o starokopitnosti in podobno.

Da je SPD rado nudilo pomoč vsakemu, ki jo je pri njem iskal, pa še tole. V istih letih, ko je nastajala Skala, so tudi pri nas nastale prve čete skavtov. Lepi in strogi zakoni so nudili vsakomur široko polje udejstvovanja na vzgojnem polju in mene je poklic takoj privedel v to organizacijo, ki je tedaj štela po svetu okoli poldrug milijon članov. Organizacija je bila namenjena predvsem mladini od 10 do 14, 15 let in vzgoja se je naslanjala v glavnem na življenje v naravi, taborjenje, izlete, čuvanje narave in lepo vedenje, posebno nasproti slabotnejšim. Od nekaj desetin nas je v Sloveniji hitro narastlo na več kakor tisoč. Slovenija s svojo prelepo in raznovrstno naravo pa je bila kakor nalašč ustvarjena za vsestransko izživljanje v njej, posebno za planinstvo. To pa sem temeljito izrabil v skavtski organizaciji in noben letni čas nas ni ustavil. Po skavtskih zakonih in navodilih pa je bilo posebno lahko vzgajati mlade planince. Zato so gore, posebno Triglav, postale najvažnejši cilji naših pohodov. SPD in vse njihove podružnice pa so mladim gostom vedno nudile *vse ugodnosti*, ki so jih premogle. Nikdar se od te mladine, ki je bila vključena v skavtsko organizacijo, ni zahtevalo, da je tudi član SPD, da bi uživala ugodnosti tega društva. Vajeni pohodov v gore, čeprav pozimi le v nižje gore in s smučmi, so skavti, ko so odrastli, po večini pristopili k SPD, kjer so se mnogi pozneje odlikovali tudi po svojih večjih gorniških sposobnostih.

Te vrstice sem napisal v želji, da bi mladina, ki ne pozna trnovega pota SPD v prvih letih po prvi svetovni vojni in ki bi ga utegnila preostro in napačno oceniti zaradi uvodoma omenjenih ostrin v začetku omenjenem članku, spoznala, da je to za Slovence vsestransko pomembno društvo vedno le napredovalo do današnjih velikih uspehov v domovini in v širnem svetu.

Naš višinski rekord

TONE ŠKARJA

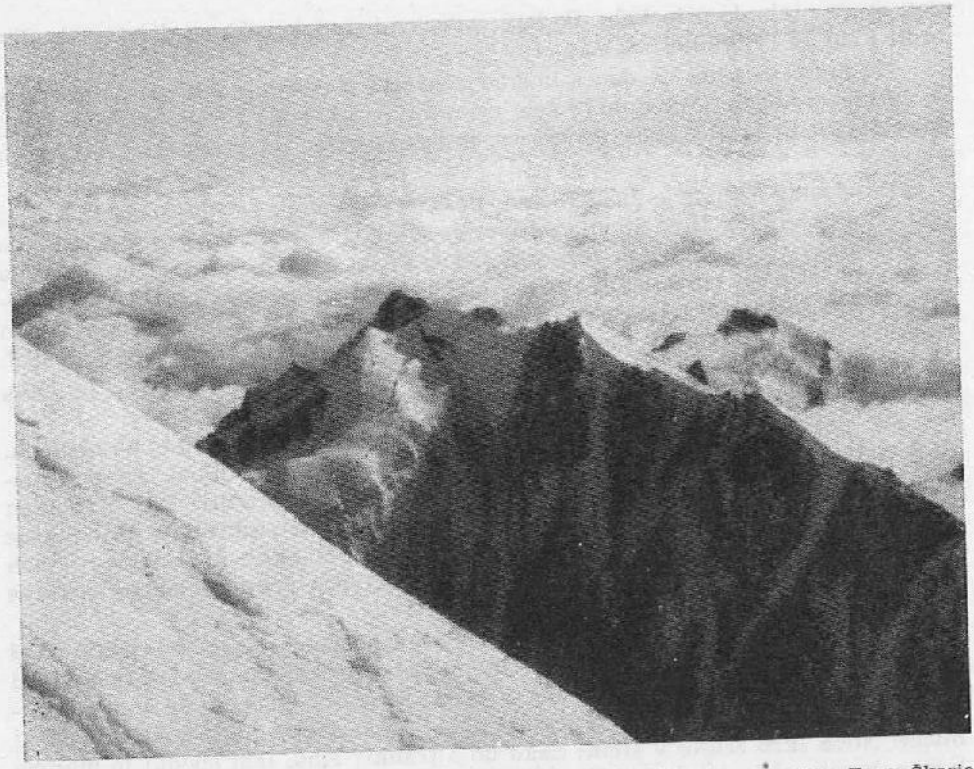
Sedem nas visi na oknih pisanega električnega vlakca, ki hiti proti chamoniški dolini. Zdi se, da so domačini tega že vajeni, kajti nihče se nam ne smeje. V spomin in v fotografski aparat hočem ujeti čimveč čudovitih prizorov, ki hité mimo v svežem jutru. Zamujen trenutek in že sem prepozen. Komaj sproti napenjam film. Streljam kot iz brzostrelke: kakor lastovičje gnezdo nad sotesko pripeta vasica, potem slap, ki pada z zelenega pomola, pa železniška postaja z rožami na oknih in debelim prometnikom, lesketanje rečice na dnu temne soteske in končno prvi odblesk ledenika du Tour, ki se pokaže iznad temnozelenih gozdov. V daljnogledu se mi zde njegovi seraki in razpoke strašni. Čisto majčken se zazdim sam sebi in silno smešen z vsemi svojimi načrti vred, skovanimi na nadmorski višini tri sto metrov. Kaj je sploh mogoče kaj storiti, ko so pa vse stene obdane s temi belimi, zahrbtnimi stražarji? Ledenik se kmalu skrije za ostre grebene, ki na vzhodu omejujejo dolino ledenika Argentière. Gora se vrsti za goro, druga višja od druge. Komaj se je poleglo vznemirjenje po prvem šoku, že se dvigne izza ovinka v prepaden led in sneg odeta kupola. Nikoli še nisem bil tu, pa vem, da je to lahko samo Aiguille Verte. Zelena igla, toda ne zelena zaradi trave in gozdov, ne, zeleno se sveti le led, kjer vršna kupola s seraki zapira tisočmetrske stene. Seveda, izza nazobčanega grebena gleda dvoglavi Dru, simbol previsov in veledelo kiparke Narave v granitu. Z vsakim udarcem koles so gore višje in mogočnejše, z vsakim udarcem koles bolj lezem vase. Vrhovi pa se predstavljajo drug za drugim kot neizprosni nasprotniki na viteškem turnirju. Vsaj tak vtis imam, ko se pojavi ves bleščeči in kot s kopji naježeni vrh Grands Charmoz, odet v leden oklep. Severna stena mi že s samim videzom jemlje sapo. Sledi mu vrsta skoraj enako lepih in divjih Chamoniških igel. In končno, ko predstava doseže višek, dvigne nad vse obzorje svojo glavo Mont Blanc, bela gora. S snegom in soncem slepi oči, z mogočnostjo nas pritisne ob tla. Igla in kupola Goûter sta le del njegovega grebena. Kakšna shramba ledu in snega! Tri in pol kilometra višinske razlike pod vrhom je šele zaključek ledenika Bossons; v sredo najlepših gozdov je vrinjen njegov razsekani jezik, ki bruha v dolino razpenjeno, mlečnobelo vodo. Tu odtekata led in sneg Mont Blanca, vendar se mi zdi, ko pogledam navzgor, da so zaloge neizčrpne.

Chamonix. Mestece, malo večje od Kamnika, živahno kot čebelni panj. Avtomobili, turisti, alpinisti vseh narodnosti, trgovine s spominčki in razglednicami, razdivjana Arva, bleščečemodro nebo in gore, ki bi ne mogle biti lepše, to je Chamonix v lepem vremenu sredi sezone.

Razkropimo se po trgovinah. Prvič smo tu in vse potrebno moramo še kupiti: spalne vreče, butanski kuhalnik, zemljevide, ledeniška očala in še cel kup drobnarij, na katere se spomnimo šele, ko jih vidimo v izložbi. Znanje jezika ni problem, s pomočjo frankov se je s trgovci kaj lahko pomeniti.

Pozno popoldne je, ko se sedeč na poltonskem kupu prtljage peljemo z zobato železnico na tisoč metrov višji Montenvers. Vagon je nabit in mi z našim kupom sredi prehoda smo splošen problem. Le mirno kri! Previsoko sedim, da bi lahko gledal skozi okno, pa moraš hočeš nočeš opazovati sopotnike.

Na postaji smo predmet glavne pozornosti. Z največjo naglico izkrcavamo prtljago, ki kot jez zadržuje nervozno množico v vagonu. Tako, še ta nahrbtnik,

Mont Blanc se odraža od temnomodrega neba (desno zavetišče Vallot) Foto Tone Škarja

ki bi ga bil vesel vsak dvigalec uteži, sedaj pa izvolite! Oprtamo si vsak nekaj kosov in počasnih korakov se napotimo iskat prostor za šotore. No, sedaj si lahko turisti spet prično ogledovati gore in ledenik.

Dobrih dve sto metrov poti je vzrok, da rok skoraj ne čutimo. Pa ne traja predolgo in vse je v redu, ko odložimo breme na raven prostorček. Kar se le da hitro postavimo naše tri platnene hišice in odpremo transportne torbe. Cele skladovnice čokolade, ovsenih kosmičev, prepečenca, Argo-juh, sladkorja in podobnih dobrot roma v zadnje dele šotorov, potem vrvi, klini, karabinerji, cepini, konserve butana in vrag vedi kaj še vse. Na šotore nataknemo zastavice in ko se dekleti spravita kuhat večerjo, si vzamemo prvi čas za ogled. Najlepše smo zamudili; vrhovi so povečini v oblakih, le Grandes Jorasses kažejo sveže pobeljeno severno steno. Spodnji del Drujeve zahodne stene, kolikor je gleda izpod megle, je lepo pobeljen, prav tako vse sosedne gore. Nek vodnik nam pripoveduje, da je v višini nad 3000 metrov včeraj zapadlo dober meter novega snega. Nam je mar usojeno presedeti večino dni v šotorih pri kvartanju? Nebo je vedno bolj oblačno in prvi večer zaradi samih skrbi še dolgo ne zaspimo. Zadnje, kar se spomnim, je prasketanje pohlevnega dežka po platnu.

\- - -

Zjutraj »potegnemo« tja do devetih. Neprespana noč na poti se pozna. Šele ob enajstih zapustimo tabor, precej pozno za Centralne Alpe. Nizek strop oblakov zakriva vrhove. Po eni strani smo s tem kar zadovoljni; sicer bi na

poti sonce prehudo pripekalo. Po lepi vodoravni stezi korakamo drug za drugim proti Plan de l'Aiguille.

Ne mudi se nam; za danes imamo v načrtu le Grands Mulets, pa tudi pot že čutimo v nogah. Ustavimo se šele pri majhnem ledeniku Pélèrins, kjer združimo zajtrk in kosilo. Prav prileže se, prazen želodec mi povzroča pravo vrtoglavico.

Pri postaji opuščene žičnice smo. Bossonski ledenik se divje razbit spušča pod nami v dolino. Brez števila ogromnih serakov s svojo lego vzbuja vtis, da nasprotujejo vsem zakonom težnosti. Od časa do časa nam trušč naznani, da se je spet eden od teh zelenih stolpov podrl. Počasno in vztrajno polzenje ledenika v nižje lege opravlja svoje. Le dobrih dve sto metrov nad zelenim dnom zmanjka ledu, pretoplo je zanj. Pod vrhovi Col du Midi, Mont Blanc du Tacul, Mont Maudit in Mont Blanc pa se zbira neizmerna množina snega in ledu, večna ledenikova hrana.

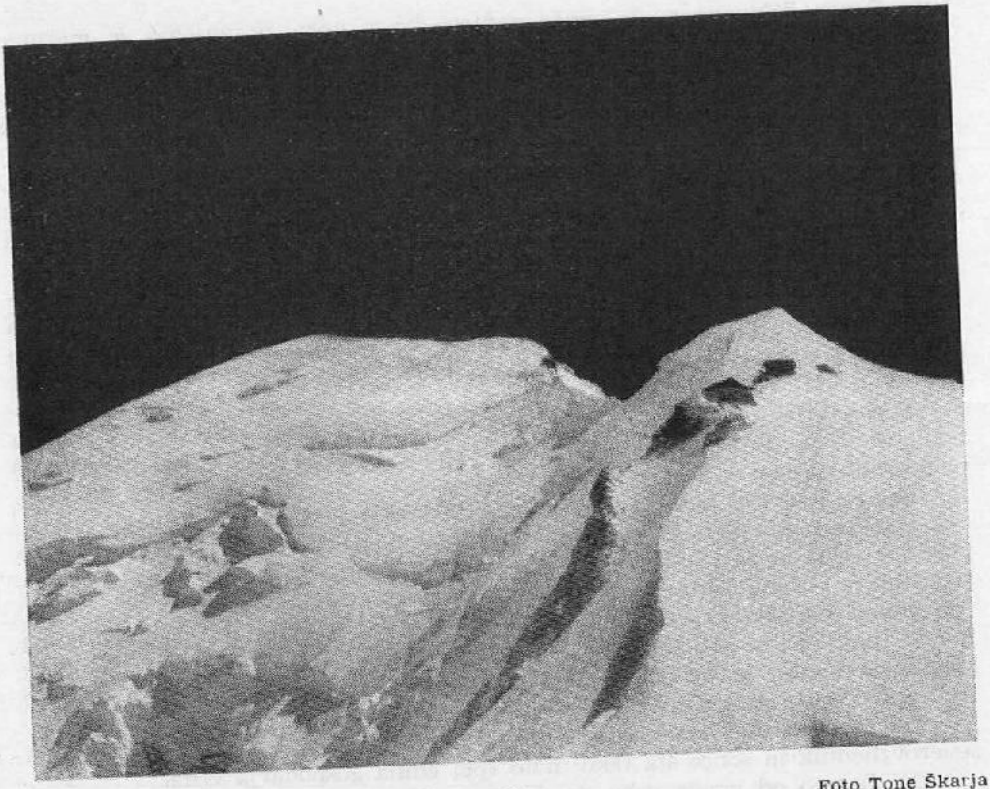
Pri položnem in razmeroma gladkem odstavku se spustimo na ledenik. Radovedno gledamo v nekaj decimetrov široke in kot z ravnilom izrezane razpoke. Ožje so pokrite s snegom, vendar jih je lahko opaziti. Pod grebenom Grands Mulets, ki prereže ledenik, se led zvrtinči in razdrobi v pravi kaos serakov in razpok. Levo, desno, gor, dol, nešteto ovinkov napravimo v vseh smereh, preden je dobrih dve sto metrov široki pas vrtincev ledene reke za nami.

Nismo opazili, kdaj je pričelo deževati. Umazane megle se vlačijo med grebeni; vidno se temni. Hitimo po strmem pobočju, kar nam dajo pljuča. Med dežjem se prikažejo snežinke, malo višje pa že sneži. Obenem se tudi oddahnemo, na skalnem roglju se prikaže velika, s pločevino obita koča. To pa ni bivak! Nova skrb zraste v srcih: kako bo s franki? Aha, tam spodaj je majhna lesena baraka, kar tja bomo šli. Metod se napoti proti njej, pa nas pokliče z vrha nek možak in nam pojasni, da je bivak za alpiniste ona velika koča in ne ta. Kot nejeverni Tomaži se počasi približamo. V predsobi odložimo premočeno vrhnjo obleko. Zunaj veter pometa z drobnimi snežinkami.

Ugotovimo, da to ni bivak, da te pa ne gledajo grdo, če si ničesar ne naročiš. Naša dva kuhalnika brnita v kuhinji za alpiniste, mi pa gledamo opremo koče, kakršno je težko videti v dolini.

Grem se pozanimat za prenočišče. Žal Jugoslavije ni videti v spisku planinskih zvez, katerih članom je treba plačati za prenočišče le 2,60 franka. Francoska počitniška zveza plačuje po 4,60, vsi ostali — bojim se, da sem spadamo tudi mi — pa morajo odšteti 7,10 franka. Mišljeni so seveda novi franki. Pojasnim, da smo člani jugoslovanske planinske zveze in prijazna pomočnica me pelje pred tisto usodno tablo, kjer lepo piše, koliko kdo plača. Gledava in gledava, kar sem že sam prej gledal, ne, Jugoslavije ni med popustniki. Pokaže mi številko 7,10 in me vprašujoče pogleda. Mučeniško zavijem oči proti stropu, nemočno skomignem z rameni in jo tudi sam vprašujoče pogledam. Odhiti nazaj k oskrbniku, se takoj vrne in pokaže na 2,60. Od srca mi pade tak kamen, da bi zaropotal po stopnicah. Oba se nasmehneva.

Po večerji se odpravimo spat. Oskrbnik, ki nas je zaradi nekaj nemških besed grdo gledal (prav nič ne spominja na naše gostince), je opazno prijaznejši, ko pa mu damo zavojček »Filter 65«, se očitno razneži in od takrat naprej smo zanj mi prvi. Edini uživamo posebne privilegije: za uporabo kuhinje noče nobenega plačila; ker je spodaj mraz, nas skoraj prisili, da se obuvamo v dnevni sobi, sam nas vodi v sobo in nam odpira vrata, skratka, čudovit človek.

Oblaki objemajo gore, le vrhovi se bleščе v soncu Foto Tone Škarja

Sprašuje, kdaj nas naj zbudi. Slišal sem, da je navada v Centralnih Alpah zgodaj vstajati, zato se hočem izkazati in prosim, naj nas pokliče že ob treh. Pa sem se uštel. Z nasmehom mi pojasni, da se je treba dvigniti vsaj ob dveh. Prav, pa ob dveh!

Zunaj sneži, novega snega je že nekaj centimetrov. S skrbjo v srcu zaspim.

\- - -

Ob pol treh zapustimo prijazno kočo. Noč je mrzla, nebo je posuto z zvezdami. Nad dolino so nizki oblaki, vendar smo precej nad njimi. Za nami gresta še dva Francoza. Navezani smo, ker je noč brez meseca, razpoke pa so v glavnem pokrite. Hitro se dvigamo in lepo je videti vrsto lučk, ki se pomikajo po prostranih snežiščih.

Zadnjo zaspanost mi prežene pokrita razpoka, v katero vtaknem nogo, vendar brez hujših posledic. Višje zgoraj, tam nekje okrog ploščadi Petit Plateau, nas zadrži ledena strmina, ki jo je treba prečkati nad široko odkrito razpoko. Hodimo preko le po eden. Dolgo je treba čakati na mrazu, predolgo za zmrzujoče noge. Pravo olajšanje je strmo pobočje nad tem ozkim grlom, kjer se s hitrostjo spet ugrejemo.

Na Grand Plateauju, prostrani in le malo nagnjeni ravnici, se srečamo s prvimi sončnimi žarki. Ustavimo se, da skuhamo zajtrk. Brezdelneži ta čas postopamo po svežem snegu — presneto zebe v noge — in fotografiramo. Mont Blanc, ki se odraža na temnomodrem nebu, je hvaležen motiv za naše objek-

tive. Sonce dokazuje svojo moč, medtem ko v noge zmrzujemo, si moramo že nataknili sončna očala. Zdi se mi, da bi brez tega v sončni poplavi oslepeli.

Z grebena se odpre razgled proti zapadu. Oblaki objemajo gore, le vrhovi se blešče v soncu. Kljub temu nas vreme za danes ne skrbi, brezoblačno nebo nam vliva optimizem.

Zavetišče Vallot — aluminijasta škatla — nas razočara, ko vstopimo. Mrzlo, po tleh led in sneg, sten se drži ivje. V snežnem viharju je najbrž prijaznejše, toda danes zunaj sije sonce. Na pogradih so nahrbtniki tistih, ki so tu prespali in se že vračajo z vrha.

Vijaki na derezah mi popuščajo drug za drugim. Nič ne pomaga, vsi poskusi so brezupni. Namestim si le polovičke, potem se z Jožico napotiva za ostalimi. Marko in Mihol sta le še drobni piki visoko gori na grebenu in ne dosti nižje jima slede Metod, Pavle in Helena. Med vzponom si še dvakrat popravim dereze.

Počakajo naju in kmalu se vleče ena sama vrsta proti vrhu. Korak postaja težji, več sape je treba za vsak meter vzpona. Najbrž višina. Pa ni prehudo in po zadnjem zares ostrem grebenu pred vrhom hodimo z resničnim užitkom.

Réz se konča v podolgovati ploščadi. To je najvišji vrh Evrope.

Marko in Mihol nas čakata s fotografskim aparatom. Dvignemo cepine v pozdrav vrhu in za poziranje. Sedemkratni višinski rekord naše družine. Dosedaj ga je »branil« Mihol z Matterhornom.

Metod napravi uspel parterni salto; na živce mu gre govorjenje, da na mlade ljudi višina bolj vpliva kot na starejše. Pa je prišel z dežja pod kap; splošen komentar je, da niso nujno prizadeta le pljuča in srce, včasih škoduje tudi glavi. Salta ni šel nihče ponavljat.

Val megle puhne z italijanske strani in zazebe nas. Pa ne za dolgo, rahel severovzhodnik in sonce sta takoj nato spet edina gospodarja vrha.

Oči begajo od enega vrha do drugega, od ene stene do druge. Ugibamo njihova imena, vmes pade že tudi beseda o nameravanih vzponih prihodnjih dni.

Za vrsto Chamoniških igel poišče oko Aiguille Verte. Ledena strmina, od koder jo pogledaš.

»No, če bi zlezel kako direktno v Vertu, bi bil pa to že lep uspeh,« se navdušujejo najmlajši.

»Ali pa kuloar Couturier, pa Charmoz s severa!« Načrti kar sami prihajajo na jezik.

»Počasi, fantje, sicer boste prišli še na Himalajo!« je nežni spol z jezikom izdal svojo navzočnost.

»Kaj bi govorili že vnaprej! Prvič smo tu in vprašanje je, če ni tole prva in obenem tudi zadnja uspela tura,« postavi piko na i sopranski duet.

Klepetali bi in se šalili še naprej, saj je veliko stvari, ki človeku leže na srcu, pa se je veter naveličal poslušati brezuspešno besedičenje in kot bi mignil, so besede zamrznile v ledeni megli. Neopazno ji je uspelo prebiti se z italijanske strani čez vrh. Bleščeče bela kupola se je prevlekla z umazanimi pegami. In razgled? Le brezupna siva megla.

Skoraj tečemo navzdol po grebenu. Močna svetloba, presejana skozi meglo, boleče pritiska na glavo. V Vallotu se ustavimo le za toplo juho, nato se tek nadaljuje. Pod Petit Plateaujem se je sneg ojužil in na dereze se prijemljejo coklje. Prijetnost svoje vrste.

Še zadnji mostovi in razpoke, pa smo spet pri koči na Grands Mulets. Šli bi naprej, pa smo zaradi sonca tako zatekli in opečeni v obraze, da prav z olajšanjem sprejmemo streho nad glavo.

V oblačnem dopolnevu zapuščamo prijetno kočo. Kar prija nam, ko rahel vetrič hladi vročo kožo. Počasi, pa brez postankov minevamo serake, le modro jezerce na ledeniku nas za trenutek zaustavi. Požirek ledenomrzle vode — kako naj bi tudi bila drugačna — in posnetek modrine, pa se spet napotimo navzdol. Prijetno je ustaviti oko na zeleni preprogi ob ledeniku.

Z zadnjih snežišč nas požene v pravo dirko podor blokov, ki so se zrušili nekje pod Aiguille du Midi, pa sedaj v ogromnih skokih drvijo čez stezico v zarezo ledenika. Hvala dolgim nogam!

Z mešanimi občutki gledam kabini, ki se viseči na žici srečata. Dober poldrug kilometer višinske razlike premaga žičnica v nekaj minutah brez vmesnega podpornega stebra. Za tehnika čudovita stvar, alpinistu pa je žal nekoč ponosnega vrha, sedaj vsega obzidanega in okovanega. Škoda!

Vremenu je naše počasnosti dovolj. Še preden pridemo do Montenversa, se iz oddaljenega grmenja izcimi krepka ploha. Nekaj jih ima s seboj pelerine in na vso moč hite naprej, Markova in moja pa sta ostali v šotoru. Zatečeva se pod veliko granitno skalo in opazujeva temnosive oblake, ki se trgajo ob ostrih grebenih Chamoniških igel.

Ker voda polzi po nagnjeni steni vedno nižje in se končno ne moreva stisniti nikamor več, zbeživa iz luknje kot lisica pred ježem. Najhujše je že mimo in čez dobre četrt ure teka dohitiva prijatelje. Vsak čas bomo v taboru.

In jutri! Helena, Jožica, Marko in Pavle so v obraz kot polne lune. Sonce in sneg sta prava kozmetična kirurga, čeprav v negativnem smislu. Vsaj dva dni bodo morali preživeti v senci. Mihol pa bo šel z Metodom in menoj pod Aiguille Verte. Za vsak primer.

Jutri! Včerajšnja utrujenost še ni izginila iz udov, pa že živimo za jutrišnji načrt: Direktna smer v severozahodni steni Zelene igle. Zdravilni spanec prekine vrsto neprijetnih skrbi in ugibanj.

Kopitnik vabi

VITKO JURKO

Želje planincev tostran in onstran Sotle so se uresničile: Zasavska planinska pot je stekla. Od Cesargrada - Kumrovca te varno pripelje čez vrsto zasavskih tisočakov, vrhov in hrbtin v naročje očaka Kuma. Dasi ima vsaka višinska točka, vsaka cvetoča jasa svojo naravno slikovitost, vendar smo si edini, da je le redkokje nanizano toliko naravne lepote, toliko pestrih zgodovinskih zanimivosti, toliko razvedrila za oko kot prav ob zasavski planinski poti.

Za planinca, ki prvič usmerja svoje korake po markaciji zasavske planinske poti, so lepote razgledov, kjer se prelivajo livade, njive, vinogradi, temnozelene lise gozdov, obraščeni grički, belc vasice in v zelenju počivajoča zaselja v čudovite harmonične barve pestrega mozaika, prava doživetja. Pa tudi gorohodec, kateremu je postala zasavska planinska pot že domača in ljuba znanka, se rad vrača v njen objem.

Tako favna kot flora sta v svojih niansah bogato zastopani. Posebno cvetana je darežljiva. Ni letnega časa brez cvetja. Po višinskih travnikih in obronkih gozdov srečujemo vresnice, teloh, trobentice, marjetice, vijolice, pomladni

žefran, ramšelo, spominčice, dišečo travo, razne jetrnike, svišč, kresnice, gorske nageljčke, metuljnice, modro kaduljo in morje dišečih korčkov-ciklam.

Kar človeka posebno iznenadi, je dejstvo, da so gorski metulji mnogo bolj živo pisani in se njih barva tako čudovito krije z barvo cvetic, da jih oko večkrat niti ne razloči. Skoraj bi verjel, da se tega ti lepotci zavedajo, saj ne bežijo pred popotnikom.

Kopitnik in Veliko Kozje se ponašata z mnogovrstno zaščiteno floro, ki privablja v pomladi množico ljubiteljev opojnega cvetja.

Zaradi svoje lege, zaradi ugodnih prometnih zvez in lahkega dostopa sta nedeljskim izletnikom posebno blizu Kopitnik - Gore.

Iz prvih jutranjih vlakov izstopimo v Rimskih toplicah. Zadnji sledovi nekdanjega vulkanizma so še danes delujoči topli vrelci, katerih, kakor ime pove, so se tudi že Rimljani radi posluževali. Slednji so nam poleg drugega zapustili mnogo spomenikov, največ posvečenih boginji Nimfi.

V avli kopališča pozdravljajo goste štirje vzidani rimski spomeniki. Z marmornatim reliefom levje glave je zastopana keltska doba. V kopališki kabini št. 10 je prav svojevrstno izdelana kopalna kad. Napis nad njo pravi, da se je v nji kopala kraljica Naval, sestra Napoleona I.

O prvih turških napadih na Rimske toplice izvemo iz pisma generalnega vikarja Butinsa de Palmulisa, kjer daje navodila svojim vikarjem, kako ravnati pri turških napadih. Navodilo je datirano z 22. IV. 1486. Leta 1529 so bile Rimske toplice izropane od turške vojske.

Ko gremo mimo restavracije Stara pošta, beremo z marmornate plošče na pročelju: »V tej zgradbi so fašisti dne 15. X. 1943 do smrti mučili pet neznanih Slovencev.«

V senci iglavcev nas pelje zasavska planinska pot od restavracije precej strmo mimo rojstnega kraja mojstra balad in romanc Antona Aškerca.

Med potjo se oziramo v nasprotno severno stran strme, s skalami posute Kojzice. Ob njenem vzhodnem vznožju nad Šmarjeto nam kaže spominska plošča naslednji napis: »Ob 13. obletnici ustanovitve Pokrajinskega odbora za Štajersko, ki se je vršil 22. V. 1941 v Kojzici.« Historičen dokument.

Ko smo prešli razgledno točko Lukavice, se bližamo Kopitniku (914 m). Predstavlja se nam kot ogromen, skraja ozek hrbet, na in ob katerem se vrstijo kraški usadi in doline. Strme, razmetane skale so na južni strani razvrščene v obliki kopita. Zato: Kopitnik. Globoko pod skalami robijo gozdovi posamezna zaselja in kmetije vse do Savinje, ki je izsilila med Vel. Kozjem in Kopitnikom svoj iztok v Savo.

Strmo nad levim bregom Savinje se senči Vel. Kozje, desno proti jugozahodu nas pozdravljajo Gorjanci. Ostali razgled je omejen.

Flora je na Kopitniku prav tako pestra kot na njenem nasproti stoječem sosedu Vel. Kozjem. Pomladni vetrovi pomagajo k medsebojnemu oplojevanju na obeh straneh Savinje. Nekatere cvetice, katere se nahajajo pod vrhom Kopitnika, najdemo ob straneh riž, pa tudi globoko v dolini, kakor da bi koreninice in trose prinesli pomladni nalivi v dolino. Skrivnostna narava, kdo bi jo razumel!

Od zaščitenih nas pozdravlja rumeni jeglič, blagajev volčin, dišeči rdeči volčin, encijan, dafne blagajana, rdeči sleč, kranjska bunika in kamenokreči v družbi še nekaterih redkih mahovnic. Zdravilnih rastlin ne manjka. Po senčnih fratah raste volčja črešnja, krhlika, sladke koreninice, prvenec, lisasta kopriva, na košeninah veliki trpotec, zlasti grmiček, encijan, razne zlatice in druge zdravilne rastline.

Dom v Gorah Foto Forte

Marsikje se vidi ob hišah božje drevce s svojimi markantnimi rdečimi plodovi. Zanimivo je tudi dejstvo, da narcise ne cveto samo ob hišah, temveč tudi na samotnih travnikih.

Ker je vrh Kopitnika vzhodna točka dolgega v obliki kopita zaokroženega hrbta, ki se vleče od vzhoda proti zahodu, se giblje naša pot proti Goram ves čas brez bistvenih višinskih razlik in smo v pičli pol uri pri zasilni postojanki Rimske toplice, ki je odprta ob nedeljah ter nudi osvežujočo pijačo in mrzla jedila. V oknu postojanke je sporočilo, kje naj se kliče čez teden oskrbnica.

Markacija zasavske planinske poti nas vodi po vrheh gozdov, travnikov in košenin naravnost proti zapadu.

V pomladi odmevajo v gozdovih klici prihuljene kukavice. V skalah samuje krokar, ki se ne seli. Za časa parjenja uprizarja čudovite svatbene polete. Ne mara dolin, kjer prebivajo njegove sovražnice vrane in kavke. Družbo mu dela jastreb. Kanja je značilna za naše planinske travnike, nad katerimi se dviga, kroži, trepeta s perutmi in tako nekaj trenutkov miruje v zraku. Ko ugleda plen, se bliskovito požene za njim. Zvedavih šoj in kričečih srak ne manjka. V zgodnjih jutranjih urah nas iznenadi po barvi in velikosti skromen ptiček, ki se s planinskih travnikov strmo dviga v zrak. Ko doseže mrtvo višinsko točko, ubrano zažvrgoli in kot kamen pade na travnik. To je škrjanček, velik pevec ptičjega rodu. Druguje mu slavček s svojim čudovitim petjem. Srečamo še plaho, skrivnostno belorepko, v lešcvju prepelico in lepotca gozdnega jereba, ob gozdnih obronkih pa skromno brinjevko.

Ko nas v jeseni zapuste ptice pevke, nam ostanejo zvesti še kosi, vse vrste siničic, ščinkavec, srakoper, strnad, kraljiček in zaščitnika gozdov: zelena žolna in pisani detelj.

Ob lagodni hoji si spotoma ogledamo zračno živinsko stajo, kjer taborijo mlada goveda preko poletja do pozne jeseni.

Od Kopitnika smo v pičli uri prispeli v Planinski dom v Gorah, katerega je zgradilo PD Dol pri Hrastniku. Dom je odprt čez vse leto in nudi vsak čas poleg običajnih okrepčil toplo kuhinjo ter spalne sobe.

S terase uživamo prelep razgled proti jugu. Z zvonika starinske cerkvice, ki stoji nad Domom, se nam nudi razgled na bližnje gorske sosede, Kamniške Alpe in Julijce.

Žvižgi vlakov, ki vozijo v soteski pod nami med Hrastnikom in Zidanim mostom, se slišijo kot odmev življenja, ki se razvija nekje daleč od nas. Ali usmerimo svoje potovanje ob markaciji zasavskih planin skozi vas Turje na Kal in do postrežljivega Bertla na Mrzlico ali pa krenemo po navadno markirani poti na železniško postajo Hrastnik, kjer komodno pristanemo v pičli poldrugi uri.

Zgodovina alpinističnega kluba Skala

DR. VLADIMIR ŠKERLAK

VII. ALPINISTIČNA DOBA
(19. X. 1939 do 6. IV. 1941)

A. TVORCI ALPINISTIČNE DOBE

Skala je imela 9. aprila 1940 108 rednih, 8 ustanovnih, 6 podpornih članov in 1 častnega člana. Ob koncu leta je imel klub kljub številnim črtanjem še 105 rednih članov.

Od teh 105 jih je živelo izven Ljubljane 21; žena, poročenih z delavnimi skalaši, ki se pa same nikoli niso udeleževale dela v klubu, je bilo osem. Članov, s katerimi se je lahko računalo, je bilo torej 76. Od teh jih je odbor aktiviziral, pritegnil k delu 61, torej $^4/_5$ ali 80 %.

Najaktivnejši delavci alpinistične dobe pa so bili (po abecedi): Babinek Emil, Bernik Janez, Biber Milan, Biško Leopold, Bizjak Miha, Bizjak Jože, dr. Brecelj Marijan, Brezovšek Mara, Burger Ivan, Dolničar Lojze, ing. Drofenik Herbert, Gamberger Herbert, Gartner Ivan, dr. Gerzinič Leo, Jordan Bogdan, dr. Kandare Albin, Keržan Adolf, Keržan Edvard, Kham Milan, Koprivec Drago, Kovač Saša, Kraigher Ciril, Krč Viktor, dr. ing. Krofta Miloš, Kveder Janez, Marinko Cene, ing. Mikuž Milan, Planinšek Egon, Pleterski Miroslav, Ravnik Janko, Resnik France, Resnik Jože, Romavh Peter, Skerlep Janko, Snoj Janez, Šenk Marjan, Škerlak Ivana, dr. Škerlak Vladimir, Škof Drago, Šporn Milan, Trpin Jože, Torelli Albin, Tuma Anka, Virens Viljem, Žigon Uroš, dr. ing. Žumer Matija.

K tem moramo prišteti od novincev še zlasti tele: Guček Svetozar, Prosenc Živojin, Jamnik Peter, Mihelič Franc, Muačević Petar, Polič Ivan, Rot Oskar, Pavšič Lado, Gaspari Sergej, dva brata Tomšič, Kandare, Česnik; jih je pa še bilo precej, toda, ker so bili novinci, si jih niso starejši člani zapomnili, članski imeniki za čas po 31. XII. 1940 so pa uničeni.

Odbor je bil sestavljen takole: Predsednik je bil dr. ing. Matija Žumer. Načelnik alpinističnega odseka od 19. X. 1939 do 9. IV. 1940, od tedaj pa podpredsednik kluba je bil dr. Vladimir Škerlak.

V njegovo pristojnost so razen tega, da je v odsotnosti nadomeščal predsednika, spadale: ideologija, propaganda, pravila kluba, organizacija dela in tečaji.

Tajnik je bil Edo Keržan, knjigovodja Uroš Žigon, blagajnik Herbert Gamberger, gospodarski strokovnjak v odboru je bil Milan Kham, administrativne, zlasti pa tehnično-organizatorične funkcije so opravljali še odborniki Ivan Gartner, Jože Trpin, Zdenka Žmitek, Viljem Virens, ing. Milan Mikuž, Lojze Dolničar, Ciril Kraigher, Milan Guček, Živojin Prosenc, dr. Albin Kandare.

Ko je bil organiziran nadzorni odbor, je postal njegov predsednik Janko Skerlep, člani pa Franc Kopřiva, Milan Šporn, Cene Marinko.

Disciplinsko sodišče so sestavljali: Albin Torelli, dr. Albin Kandare, dr. Marijan Brecelj, Janez Kveder in Adolf Keržan.

19. decembra 1940 je zaradi bolezni odstopil predsednik dr. ing. Matija Žumer. Vedelo se je že več dni prej, da sploh niti na občni zbor ne bo mogel priti. Nastalo je razpravljanje, kdo naj bo njegov naslednik. Ker predsedniško mesto tedaj ni bila organizatorična funkcija in tudi ne ideološka, je bila odločitev lahka. Bili so sicer trije kandidati, toda tudi dr. Žumer je svoje mnenje oddal za tistega, ki je bil zaradi svojega ugleda v javnosti in zaradi priljubljenosti med člani najbolj primeren za to mesto. To je bil profesor Janko Ravnik.

Čeprav profesor Ravnik ni pripadal miselnosti alpinistične Skale, je že dva meseca pred tem dobro sodeloval v klubu kot fotografski vzgojitelj. Vodil je kritiko slik za estetski album in člani so ga zelo radi poslušali.

Nasprotja med njim in ideologi kluba so se reševala zelo mirno. Že ko se je na občnem zboru govorilo o alpinistični šoli, je profesor Ravnik pripomnil, čemu to, čemu plezalne vaje, ko smo se vendar odločili za alpinistično kulturo. Dobil je odgovor: naš program ni alpinistična kultura, temveč kulturni alpinizem, pri tem pa je prvo fizični stik z naravo; za to pa moramo novince dobro usposobiti. Profesor Ravnik je bil širok človek in znal se je vživeti v nove razmere. Akcijam, ki so bile začete, je dal po navadi le še večjo širino. Sedem let, kar ni sodeloval v Skali drugače kot le s kakimi opozorili v zvezi z Voglom, ga ni odtrgalo od kluba. Bil je sicer s srcem navezan na nekatere stvari, ki jih je novejši rod že odklonil, toda kakor se je on sprijaznil s sistemom, o katerem je sam rekel, da je v njem »vse dognano«, tako so tudi predstavniki tega sistema videli v njem predvsem človeka in ga kot takega spoštovali.

O občnem zboru Alpinističnega kluba Skala 19. decembra 1940 poroča Planinski Vestnik 1941 na 48. strani med drugim takole: »Za novega predsednika je bil izvoljen prof. Janko Ravnik, ki je bil vsa leta klubu trden steber«.

»razsodišče: ... dr. B. Brecelj ...« itd.

S tem pisanjem je bila napravljena slaba usluga, kajti predvsem to, kar je bilo napisano, ni točno. Ni bilo voljeno razsodišče, temveč disciplinsko sodišče, ne dr. B. (zdravnik Bogdan) Brecelj, temveč odvetnik dr. Marijan Brecelj; končno pa ne drži fraza, da je bil profesor Janko Ravnik vsa leta klubu »trden steber«; kdor take stvari poroča, izpostavlja ne samo sebe, temveč tudi osebo, o kateri piše, nevarnosti, da se dokaže nasprotno.

Dalje predstavlja ta trditev podcenjevanje profesorja Ravnika. Resnica je namreč ta, da so ga izvolili kljub temu, da zadnja leta ni bil aktiven in kljub temu, da se z njegovimi nazori in metodami mnogi niso strinjali. Izvolili so ga — to naj bo ponovno naglašeno — zato, ker so ga imeli radi in ga kot človeka spoštovali. To pa je zanj veliko večje priznanje kot kake dvomljive trditve o tem, da je bil »steber«.

B. PROBLEMATIKA

V opisu krize je bilo navedeno, da je bila morála leta 1939 v Skali slaba. Bilo je več prepirov kot dela, razmerje med osrednjim klubom in podružnicami je bilo hladno, klub je bil zadolžen, vzponov je bilo malo, prvenstvenih sploh ne, obstajala je pri SPD konkurenčna organizacija, ideologija je bila zastarela. Obstajalo je izrazito nasprotje med alpinističnim programom in birokratskimi delovnimi metodami v klubu.

Zaradi vsega tega so funkcionarji upravičeno zastavili vprašanje: ali ima Skala še pravico do obstoja?

Skalaši so v jeseni 1939 odgovorili na to vprašanje tako, da je Skala že svoj čas imela, ima in bo imela še več desetletij pravico in dolžnost do obstoja in do dela. Za izvršitev številnih nalog, ki so del slovenskega alpinističnega programa, je namreč razen take splošne gorniške organizacije, kot je SPD, pa kljub temu, da ima ta svoje posebne odseke, potrebna še ena organizacija z ideološko enotnim, delavnim in discipliniranim članstvom.

Skalo je torej bilo treba tako organizirati, da bodo odstranjena nasprotja med ideologijo in dejanskim stanjem alpinistike, med programom in delovnimi metodami. Treba jo je bilo tako preurediti, da bi tvorile ideologija, program in delovne metode enoten sistem in po tem enotnem sistemu je bilo treba tudi — sistematično delati.

Ideologija plezalnih problemov je prišla do kritične točke. Pred vsemi slovenskimi stenami so stali nevidni napisi: »Pozor! Rešen problem! Pristop se kaznuje s proglasitvijo za šodrovca«.

Kaj sledi iz tega? To gotovo ne, da bi morali strugati s sten prstne odtise prvih pristopnikov, temveč samo dve možnosti sta bili: ali preusmeriti alpinistično delo v ekstremizem ali pa zavreči tekmo za prvenstvenimi vzponi kot nekaj zastarelega.

Za ekstremizem kot program Skale se leta 1939 ni bilo mogoče odločiti. Ne samo zaradi tega, ker je bilo v Sloveniji takrat veliko premalo kadra, ki bi se mogel in hotel lotiti skrajnih možnosti v Alpah, temveč veliko bolj zaradi tega, ker je ekstremizem stvar, ki se lahko organično razvije v alpinističnem klubu, toda ekstremizem kot uradni program ali ideologija, katere bistvo bi bilo iskanje skrajnih možnosti, bi delovno področje Skale zožil do take meje, da bi obstoj kluba res postal problematičen, skrčil bi število članov na peščico skoraj že poklicnih plezalcev; ti bi bili prisiljeni, da se stalno urijo, da stalno trenirajo za to, da ohranijo »kondicijo« — s tem bi pa ravno tisti občutek sprostitve, ki je tako bistven za alpinističen pohod v naravo, izginil. Alpinistika bi se pretvorila v pravi lov za rekordi, poln hudih naporov in tveganj. Čas tedaj ni bil primeren za iskanje tehničnega koraka »naprej« od dotedanjih alpinističnih dosežkov, saj je bila že vojna in se ni vedelo, kaj bo še sploh možno ustvariti. Veliko bolj važno je bilo tedaj, da si ustvari Skala ideologijo, ki bo slonela na dejanskem razpoloženju slovenskih alpinistov, hkrati je pa bilo treba prodreti v psihološko jedro alpinistike, to je, izločiti vse tiste subjektivne momente, ki so (v nasprotju z nazori dr. Tume) samo kalili čistoto alpinistike. Taki subjektivni momenti so zlasti stremljenja po osebnem uveljavljanju ter vsi ostali nagibi, ki so zvezani s hotenjem po prvenstvenem vzponu.

Izhodišče za to ideologijo je tvorila misel, da so gore same po sebi neka vrednota, ne glede na to, ali so bile preplezane ali ne. Goram alpinisti niti ne dajejo niti ne jemljejo vrednosti.

C. IDEOLOGIJA ALPINISTIČNE DOBE

Ustvarjalec te ideologije je zgradil svoj sistem na teh treh temeljih:
— na opazovanju, kako učinkuje stik z gorami na druge osebe;
— na opazovanje svojih lastnih doživetij v gorah;
— na naukih psihoanalize.

Leta 1936 je šel s tovarišem iz Kokrske doline plezat v Kalško goro. Pred prihodom na Kokrsko sedlo sta se odločila, da ne gresta v kočo, temveč da bosta prespala kar v grmovju. Tako sta tudi storila. Naslednjega dne mu je tovariš rekel ob začetku plezanja: »Le da prijemam za ta kamen, pa sem že srečen.«

Drugič mu je nekdo drug rekel: »Naj napravijo karkoli, v gore bom pa le hodil, ker brez njih ne morem biti.«

Takih in podobnih izjav je bilo in je še danes slišati veliko. Iz vseh zveni močna želja po stiku z gorsko naravo, ne da bi oseba, ki to govori, mogla pojasniti, kakšen pomen ima to njegovo stremljenje.

Izlet na Šmarno goro mnogim izletnikom ne nudi zadovoljstva, medtem ko je prijateljem narave silno všeč Vrbica v Iškem Vintgarju. Še večji vtis pa napravlja na vsakogar na primer prehod s Slovenskega stebra v Nemško grapo v severni steni Triglava ali potikanje po obronkih Široke peči.

V čem je razlog za to razliko?

Stvar je očitna. S Šmarne gore se odpira pogled na naselja, ceste, železnico, torej predmete, ki spadajo k stvaritvam civiliziranega človeka. V nasprotju s tem tvori Vrbica s svojo okolico zaključeno celoto čiste, takorekoč nedotaknjene narave, severna stena Triglava s svojo okolico, Široka peč s Krnico Za akom ali Za Široko pečjo pa tudi, le s to razliko, da so oblike v gorah ustvarjene od veliko močnejših naravnih sil in je za to, da se jim človek približa, potreben veliko večji napor kakor n. pr. za Vrbico.

Za skalaše alpinistične dobe ni bilo bistveno »čustvo pijanosti od občutka zmage ob koraku na teme premaganega velikana«, temveč doživetje ob samem bivanju in plezanju v steni, v gorski naravi, v kraju, kjer vpliv naravnih sil ni omejen s človekovimi stvaritvami.

To, kar se občuti ob alpinističnem vzponu, je *alpinistično doživetje*. Pri ideologiji prvenstvenih vzponov je bila osrednja točka alpinistično dejanje. To je dejanje, opravljeno z *namenom*, da bo alpinist, ki to dejanje izvrši, kot prvi prešel to smer in kot zmagovalec stopil na teme premaganemu velikanu. Pri ideologiji alpinistične dobe pa je *alpinistično dejanje samó izraz stremljenja po alpinističnem doživetju*. K temu doživetju pa stremi alpinist *zato, ker* ga k temu žene nepojasnjena duševna potreba.

Razlika je torej ta: bistvo ideologije plezalnih problemov je *namen*, rešiti določen problem, bistvo »nove« ideologije pa je bila *vzročna zveza* med podzavestnim stremljenjem in alpinističnim dejanjem, ob katerem nastopa alpinistično doživetje. Razlika je torej, s tujim strokovnim izrazom povedana, tam finalnost tu kavzalnost.

Psihoanaliza uči, da se človekova duševnost deli v človekovo osebnost, v njegov »jaz« (das Ich) — ta se razvija od rojstva do smrti — in v pračloveški del, podedovan od pradavnih prednikov, v neosebno »ono« (das Es). V tem podzavestnem, brezosebnem delu je skrito vse tisto, kar je doživljal pračlovek: življenje v naravi, uživanje naravnih dobrot, boj zoper naravne sile, boj za ohranitev samega sebe, svojega rodu itd. To »ono« v človeku ni napredno, ne prilagaja se rado spremembam, ki jih ustvarjata napredek in civilizacija; zato pa je v tem pračloveškem delu človekova življenjska sila, njegova

odpornost, so njegove naravne sposobnosti, in čim močnejše je to »ono« v določenem človeku, tem manj je ta degeneriran.

V stremljenju po alpinističnem doživetju prihaja do izraza pračloveški del človekove duševnosti. Ta se hoče vrniti v razmere, ki jih je »vajen« od pamtiveka: hoče se mu napora, boja, življenja v divji naravi.

V tem človekovem pračloveškem delu in v silnicah, ki iz njega izhajajo, je razlaga, zakaj nam je ljubo, slišati zgodbe o Robinzonu, o Indijancih, o mostiščarjih itd.

Takoj se pojavlja vprašanje: ali je torej bistvo alpinizma povratek k naravi? Ni! Saj, kdor se hoče vrniti k naravi, lahko to stori. Nihče mu ne brani, da se ne bi odrekel stanovanju, službi, obleki in se preselil v kakšne jame. Ampak tega ne stori nihče od prerokov povratka k naravi! Njihove pridige so torej laž.

Alpinist ni dogmatik in ni prismuknjen. V njem deluje tudi njegov »jaz«, ta pa pravi: mar smo zato skozi tisočletja stremeli k napredku, da ga sedaj zavržemo? Mar nismo člani človeške družbe, organizirane človeške družbe, mar nimamo svojih pravic in obveznosti do nje? Ali niso znanost, tehnika s svojo standardizacijo, racionalizacijo, organizacijo itd. ravno sredstvo za ohranitev življenja, življenja, h kateremu je stremel človek tudi še takrat, ko je bil pračlovek?

Ni torej *povratek* k naravi tisto, kar naj bi bilo bistvo alpinizma, pač pa *vračanje* v naravo, to se pravi, vzpostavljanje skladnosti, ravnotežja med obema deloma človekove duševnosti, med civiliziranim, osebnim elementom in divjim, pračloveškim. To, v enakomernem ritmu se ponavljajoče vračanje v naravo in iz narave zopet v človeško družbo, to je normalen, zdrav način alpinistovega življenja. S sodobno besedo povedano: rekreacija, osvežitev za nadaljnje delo v človeški družbi.

Pri vsem tem, seveda, ni odločilen estetski moment. Ne gre za iskanje lepot gorske narave, temveč gre za telesni napor, za boj zoper silo težnosti, torej je športni moment bistven. Če se temu pridruži še estetski — to se dogaja takorekoč stalno, je v redu. Toda vedeti je treba: vzpon brez fotografije je še vedno alpinistično dejanje, fotografija brez vzpona pa nima z alpinizmom nič skupnega.

Slika o Jalovcu iz Planice ima lahko veliko estetsko vrednost, alpinistično je pa vsekakor pomembnejša slika o Planici, napravljena z vrha Jalovca.

Še dve razmejitvi.

Prvič, katera sredstva sme uporabiti alpinist, da se še lahko šteje njegov vzpon za alpinistično dejanje? (ena skrajnost je: plezati slečen in brez vseh sredstev, druga skrajnost je vožnja z žičnico).

Po mnenju tedanjih skalašev bi to mejo tvorila zmogljivost ene naveze. Naveza sme vzeti s seboj vse, kar zmore. Ne sme pa en dan zabijati kline, pa se vrniti, kak drug dan pa po teh klinih nadaljevati vzpon. To bi že bil vzpon po nadelani poti, ne pa več alpinistično dejanje.

Drugič, do kdaj, to se pravi, do katere starostne meje naj zahaja alpinist v stene?

Odgovor: do smrti. V tem je ravno bistvo te ideologije. Pristaši prvenstvenih vzponov so po nekaj letih, točneje, potem, ko so mislili, da so si nabrali zadosti lavorik, prešli v likvidacijo in opustili alpinistiko. To pa je po ideologiji alpinistične dobe bilo nezdravo in sramotno. Stremljenje po alpinističnih doživetjih je izraz človekove življenjske sile, zato, dokler ta življenjska sila traja, toliko časa tudi vzponi ne smejo prenehati.

Č. ORGANIZACIJSKA NAČELA IN DELOVNE METODE

1. Načelo enotnosti, discipline in aktivizacije

Klub Skala mora biti zaključena skupina ljudi z istimi nameni in enakimi nazori. Med seboj morajo biti te osebe povezane v disciplinsko celoto.

Do tod se načela te dobe ujemajo z nazori profesorja Ravnika iz let 1926 do 1928. Razlika je pa v tem, da alpinistična doba ne pozna groženj, ultimatov in kazni, temveč se ustvarja disciplina in enotnost z delom.

Razmerje med vodstvom oziroma vodilnim funkcionarjem ter člani sloni na delovnem programu. Prva dolžnost vodilnega funkcionarja, n. pr. načelnika tehnične sekcije, je, da izdela tak delovni program, ki bo v skladu z namenom kluba in ki bo pritegnil tudi člane. Odbor, funkcionar, ne sme spraševati članov, kaj naj se dela in kako naj se dela (kot se je to v prejšnjih časih ponovno dogajalo), temveč si mora biti na jasnem, kaj hoče in kako bo treba to izvesti. Če tega ne ve, naj odstopi.

Program naj bo tak, da zajame (v načelu) vse članstvo in zato je tudi treba delo razdeliti med vse člane. Prav pri prevzemanju in izvrševanju posameznih delnih nalog, ki v svoji celokupnosti sestavljajo celotni klubov program, se ustvarja enotnost v klubu, delovna disciplina in organizacijska morala.

Pri vsem tem je glavno sredstvo aktivizacija vsakega posameznega člana.

Skladno s temi načeli je bilo v alpinistični dobi toliko akcij, da so člani bili enakomerno obremenjeni, pritegnjenih je bilo v enem letu 55 %, pozneje še celo 80 %. To so tako visoka števila, da se v prejšnjih dobah o njih niti mislilo ni. Zato, da odstotek ni dosegel 100 %, je, kot smo že povedali, razlog v tem, da so nekateri člani živeli izven Ljubljane, celo izven Slovenije, drugi n. pr. žene aktivnih članov, so pa bili takorekoč nedotakljivi, to se pravi, bilo je primerno, zadovoljiti se s tem, da delajo vsaj drugi člani — njihovi možje.

V tej dobi je Skala opravljala vse akcije skoraj izključno z lastnimi močmi. Ne toliko zaradi varčnosti kakor bolj iz vzgojnega razloga. Kdor je bil n. pr. določen za predavatelja na alpinistični šoli, se je dobro pripravil vnaprej. S tem je klub imel tri koristi: prihranil si je izdatek, član se je poglobil v določeno področje, zrastla je pa še samozavest članstva ter njegovo zaupanje v klub.

Delo se je opravljalo kolektivno, to se pravi: predvsem je veljalo načelo, da so vsi člani enakopravni in enakovredni. Zato se je zelo pazilo na to, da pri debatah nihče ni drugega »zabijal« ali ga drugače podcenjeval. Naj je debater govoril še tako slabo, poslušali so ga in na glasovanje se je prišlo šele, ko so bila mnenja že razčiščena. Večinoma so si pa že bila mnenja tako enotna, da glasovanje niti potrebno več ni bilo. Med člani so bili nekateri slabi govorniki. Te so večkrat določili za voditelje sestankov in poročevalce, prej jih pa poučili, kako naj nastopajo. Vse to zaradi tega, da se ti člani otresejo občutkov manjvrednosti ter da si pridobijo rutino pri organiziranem delu.

Dalje se je kolektivizem kazal pri opravljanju del, na primer predavanj. Za isti dan in isto snov so bili določeni celo po trije predavatelji (n. pr. za ideologijo: Šenk, dr. ing. Žumer in dr. Škerlak). Vsak je povedal svoje, nato je sledil pogovor.

2. Kadrovska politika ali načelo stotih članov.

Stališče do novih članov je bilo ravno nasprotno kot pred desetimi leti. Svojčas je veljalo geslo: pozor pred novimi člani, sedaj pa je povprečen novinec postal celo središče klubskega dela.

Izkušnje so pokazale, da je vsak član spočetka neroden, potem se razživi, organizacija se oplaja ob njem, nato se izčrpa in postane zavora. Zato je stalna fluktuacija, izmenjava članstva, postala načelo. Osrednji klub naj bi imel stalno sto članov. Seveda, če je kakšen več ali manj, to ni nič hudega, ampak v načelu naj bi to število bilo stalno, to se pravi, kolikor pride novincev, toliko se starih črta po načelu: delaš ali greš. Kajti to naj bi bil kriterij: sodelovanje v klubu, izvajanje klubskega programa. Seveda je prvi, pa tudi drugi korak, vabilo k sodelovanju; če pa le ni odziva, potem ni popuščanja; zato so bile v tej dobi najhujše čistke v zgodovini Skale. Na eni sami seji je bilo črtanih 25 oseb, to se pravi, skoraj četrtina vseh članov. To seveda ni bilo nevarno, ker je zaradi velike propagande bil priliv novincev, in sicer odličnih novincev, zelo velik. Take občasne čistke po vedno strožjem kriteriju so bile v načrtu vse dotlej, dokler se ne bi dosegla izločitev vseh tistih članov, ki se za delo več ne zanimajo.

Značilno za razmerje do novinca je bilo tole: Dokončno so bile odpravljene turne kontrolne pole (3. maja 1940). Takoj ob nastopu novega načelnika (19. X. 1939) je bila odpravljena zahteva, da morata za novinca jamčiti dva člana. Sprva se je ta zahteva prenesla na konec preizkusne dobe, to se pravi, dva člana sta morala potrditi, da se je med preizkusno dobo obnesel; pozneje je bilo opuščeno tudi to. V nova pravila je prišel samo stavek: »člane sprejema upravni odbor«. Formalna preizkusna doba je bila odpravljena, namesto nje pa uvedena dejanska preizkušnja in zlasti vzgoja novega člana v določeni smeri. Pač pa sta bili uvedeni dve novi obličnosti: prvič, novega člana je na občnem zboru predstavil tajnik kluba, nato mu je predsednik javno pripel znak. Če je pa od sprejema do naslednjega občnega zbora bilo le predaleč, je lahko pripel znak predsednik vpričo vsaj treh starih članov.

Skala je v alpinistični dobi bila predvsem vzgojna organizacija. Zato med sebe in novinca ni postavljala nobenih papirnatih ovir, nobenega matrikularja niti personalne mape. Pač pa je novincu dala roko, toda njegove roke ni več izpustila: vodila ga je, dokler se ni vključil v kolektiv kot enak med enakimi. Predvsem je bil novinec poslan takoj v alpinistično šolo. Če pa te trenutno ni bilo, so ga dodelili starejšim članom, da je hodil z njimi v stene, hkrati pa sodeloval v kaki akciji. Vendar to sodelovanje ni bilo obvezno, raje so videli, da se novinec izživlja v gorah in v alpinistični šoli ter se podaja v organizacijsko delo šele, ko je bil v gorah že primerno vzgojen.

3. Načelo brezplačnosti

V organizacijah z idealnimi nameni je pohlep po denarju največji sovražnik delovne discipline. Tega so se v Skali te dobe dobro zavedali, kakor tudi tega, da je največje bogastvo vsake organizacije volja članov do dela. Zato je veljalo načelo, da je najlepše plačilo za delo v klubu veselje nad uspehom. Temu se lahko doda javno priznanje, včasih celo kako skromno darilo s pisanim posvetilom. Dajali so, pa le redkokdaj, posamezne izvode Našega alpinizma. S tem načinom so bili vsi zadovoljni. Vsakogar je veselilo, da so njegovo mnenje in njegovo delo upoštevali, na denarno plačilo še pomislili niso.

Ob 60-letnici Trillerjeve koče

IVAN SAVLI

Vsakdo, ki potuje po Zgornjem Posočju, se pri Kobaridu ozira na okrušeno koničasto piramido Krna (2245 m), na lepo izletniško točko. Krn je privlačen in mikaven, raz njega je prelep razgled na vse strani. Že leta 1899 je Franc Orožen užival s tega vrha lepoto pokrajine in jo tudi opisal v Planinskem Vestniku.

Zgodovinar Simon Rutar je mnenja, da je ime Krn ali Kern nastalo za časa Karnov, okrog 200 let pred našim štetjem in izhaja iz besede »kar«, »ker«, »čer«, kar pomeni pečina. Drugi zgodovinarji pa domnevajo, da je nastalo ime Krn iz besede »krnj«, »krnjav«, »krnjast« to je odlomljen, odkrhnjen, oškrbljen. Ime, da je vsekakor čisto slovensko. To so seveda samo domneve.

Krnsko pogorje je obdano s tektonskimi mejami, posebno vidnimi na jugozahodni strani. Tu se vleče ob vznožju tudi važna geološka meja. Od markantnega Krna se pogorje polagoma spušča proti severozahodu. Na jugovzhodni strani obdajajo Krn le malo nižji vrhovi, ki se zaključujejo v strmo odžaganem Rdečem robu (1916 m). Južno vznožje krnskega pogorja sestavljajo nepropustne kredne plasti, na katerih se je razvila mreža potokov izvirajočih izpod triasnih skladov. Tu so sčasoma nastale številne planine. Nekdaj so bili tu temni gozdovi. Ob robu teh planin stoji prva hiša vasi Krn, imenovana Ivančičeva kmetija (1000 m). Ustno izročilo nam pripoveduje, da je bil prvi gospodar te domačije vojaški ubežnik. Prvo kočo je napravil leta 1039 nad vasjo Vrsno v Strenčelu, toda vaški pastirji ga niso marali sprejeti medse in ni jim bilo po volji, da bi jim motil mir pašnikov. Samo pastirica Katrica je rada gonila svojo čredo ovac v njegovo bližino in se mu približevala. Všeč ji je bil. Ko so mu pastirji nekoč razdejali kočo, je novi naseljenec napravil svojo drugo na bolj oddaljenih pašnikih, na Lošci. Toda tudi tukaj ni imel miru pred vrsenskimi pastirji. Sklenil je, da bo šel tako visoko, da ga nihče ne bo motil, kjer bo imel mir pred hudobnimi pastirji. Šel je preko gozdov in goščav, čez grape in potoke, dokler ni v samotnem gozdu, na prisojni strani brda pod vrhovi Krnskega pogorja našel primeren prostor za svoje novo bivališče (zavoljo nekdanjih velikih gozdov se ta kraj še sedaj imenuje v Lesenih). Njegova koča je bila zelo primitivna, kot vse koče naših prvih naseljencev. Posekal je dve bukvi nekoliko od tal, drugo drevo postavil preko štorov, pustil malo odprtino, vse drugo pa zaplel z dračjem in vejevjem ter ometal z blatom. Zavetišče je bilo gotovo.

Vrsenčani niso vedeli, kam je izginil vsiljeni stanovalec, le čeča Katrica je nestrpno čakala na sporočilo. Zapustila je udobno domače ognjišče, mater, očetovo čredo in šla za njim v samoto, kjer gospodarijo divje zveri, domujejo gorski škrati in zale vile, v kraljestvu gorskih duhov. Skupaj sta živela in imela sedem sinov. Ko so sinovi dorasli, so napravili vsak svojo kočo vzdolž obronka hriba. Trebili in čistili so goščavo, požigali gozd ter delali njive in travnike. Nihče jih ni motil, ne gosposka in ne biriči, ne davki in ne desetina, dokler jih niso po dolgih, dolgih letih le našli. Legenda nam pripoveduje, da se je ob času turških vpadov na Kobarid splašil konj. Ko so šli po njegovem sledu, so pod Krnom našli novo naselje in nove ljudi. Vasi so dali ime Krn in spada pod Kobarid. Verjetno je, da so bili ti sinovi kot pastirji prvi obiskovalci Krna.

200 let za njimi se je kot lastnik krnskih planin zanimala za Krn že oglejska in čedadska cerkvena gosposka. Leta 1338 je imel planino Košino diplomat del Bianchi. Ime Košina je italijanskega izvora in pomeni »pristava«, »sirarna« (cascina).

V začetku 18. stoletja je Krn počastil s svojim obiskom prvi slovenski alpinist Valentin Stanič. Po letu 1870 pa še naslednji znani ljubitelji gora: prof. Schreiber, Erjavec, Krašan, Lazar, Glowacky, Levec, grof Coronini, baron Tacco, baron Czoernig in drugi. Krn je imel vsako leto več obiskovalcev, saj je bil znan po vsem omikanem svetu kot prvovrsten razglednik na Visoke Ture, Benetke, Bassano, Padovo in dalje po širni ravnini.

Pa poglejmo Soško podružnico v Tolminu. Ko se je dr. Triller po potresu v Ljubljani leta 1895 preselil v Tolmin, je prižgal že pripravljeno plamenico planinske organizacije. Delovni odbor se je že na prvem občnem zboru 14. III. 1896 odločil, da bo postavil svojo planinsko postojanko na veličastnem Krnu. Začeli so s pripravami. Leta 1898 so ustanovili gradbeni fond. V poletju leta 1899 pa že vidimo Malgo iz Zatolmina, kako pelje svoje delavce drvarje Zatolmince po naročilu podružnice v

planino Duplje, kjer so posekali les za novo planinsko kočo na Krnu. Sredi septembra so bila že bruna otesana in na mestu zložena na kupe. Konec oktobra sta jih Sivec Ivan in Sivec Jakob iz vasi Krna znosila na planino Polje. Pozimi 1899/1900, ko je trda snežna odeja pokrivala skalovje in čeri, sta nadaljevala nošnjo. Na Škrbini so imeli namen graditi novo kočo. 21. avgusta l. 1900 so zastopniki podružnice s tajnikom Ivančičem, Stresom in Uršičem postavili temeljni kamen nove slovenske planinske postojanke na Krnu. Delavci graditelji so iz nanošenih desk postavili zasilno bivališče in pričeli z gradnjo koče. Delovodja Ivan Sivec je imel pomočnika in sicer: Jakoba Sivca, Andreja, Simona in Jakoba Rutar, vse iz vasi Krna. Plačani so bili po tri krone na dnino. 15. septembra 1900 pa je že zavihrala slovenska trobojnica na novi krnski koči. V grobem je bila gotova. V pomladnih dneh l. 1901 sta Ivan Sivec in Simon Rutar znosila še potrebne deske in ostalo notranjo opremo iz vasi Gabrje na Krn. Z eno nošnjo sta se zamudila ves dan, a sta bila dobro plačana za svoj trud. V začetku julija je bila koča popolnoma dogotovljena. Postavljena je bila tesno ob hrib, da so lahko na podstrešje hodili iz zahodne strani čez ozek hodnik kar z vrha. Izmera koče je znašala 4,80 × 5,80 × 2,20. Imela je prostora za pet ležišč, sobo za mizo, klopi in omaro. V podstrešju je bilo prostora za enajst ležišč. Pokrita je bila z deskami in lepenko, pozneje s pločevino. K tlom je bila pritrjena s štirimi železnimi okovi in dvojno železno vrvjo. Znotraj je bila obita z mehkim uglajenim lesom. Nestrpno so čakali slavnostne otvoritve, toda zaradi najavljenega zastopstva iz Češke so morali počakati do 5. avgusta. Že na predvečer so z vrha Krna oznanjali topiči in številne rakete dolincem in od vseh strani prihajajočim planincem, da je Krn dočakal nekaj izrednega, da se bliža slavnostni zgodovinski dan, dan zmagoslavja slovenskega planinstva. Krn je bil ovekovečen z novo planinsko kočo. Do najbližjih pastirskih koč pod Krnom so planinci prihajali v skupinah. Iz Tolmina je skupino vodil Anton Devetak. Prenočevali so na Slemenu. Adolf Mlekuž iz Bovca se je s skupino ustavil na planini Duplje. Anton Stres iz Kobarida jih je pripeljal na planino Zaslap. S to skupino je prišla tudi petčlanska češka delegacija pod vodstvom profesorja dr. Chodounskega. Proslava je bila določena na polenajstih dopoldne. Planinci so se pred proslavo podali na vrh Krna. Bil je pokrit z mehko travo in na gosto posejan s planikami ter drugim planinskim cvetjem. Imeli so prekrasen razgled. Pri koči je sprejemal goste novi načelnik podružnice, tolminski župan Anton Devetak. Po otvoritvi je proslavljal ustanovitelja koče dr. Trillerja, graditelja koče Milana Ivančiča ter celotni delovni odbor. Za Slovensko planinsko društvo je spregovoril dr. Vladimir Foester. Andrej Gabrščck iz Kobarida je v toplih navdušenih besedah pozdravil češke goste v češčini. Dr. Chodounski se mu je toplo zahvalil za gostoljubnost. Še Milan Ivančič je podal zgodovino svoje podružnice in poudaril: V zahvalo dr. Trillerju za njegovo požrtvovalnost imenujemo to kočo, ki smo jo danes otvorili, Trillerjevo kočo. Dr. Triller je ob pogledu na zveste, zadovoljne in navdušene planince v svojem prisrčnem govoru med drugim dejal: »Ljub nam je vsak tujec, ki pride k nam pogledat krasoto naše zemlje, toda vsak naj se zaveda, da je naš — gost in ne naš — gospodar.

Po burnem aplavzu so planinci zapeli narodno himno. Oskrbniku Ivanu Sivcu so bili izročeni ključi in je prevzel svoje posle. Harmonika dr. Kušarja iz Kranja se je oglasila. Sledile so pesmi in napitnice. Vseh obiskovalcev je bilo nad sto petdeset.

Nihče ni vedel takrat, da lepa Trillerjeva koča ni postavljena tako, da bi ljubovala snežnim razmeram in da se bo že čez štiri leta zaradi slabe konstrukcije ter zaradi globokega snega zrušila pod silno težo. V zimi l. 1905 je bila tako pod snegom, da se je šele spomladi prikazala iz njega. Oskrbnik in imenovani gospodar koče Ivan Sivec je že v zgodnji pomladi odmetaval sneg, reševal in spravljal inventar koče na svoj dom v vas Krn. Po naročilu podružnice je vso kočo razdrl, uporabno gradivo zložil na kupe in pokril, da bi služilo pri graditvi nove koče. Po nesreči na Krnu je v podružnici zavladalo malodušje. Pravega poguma ni bilo več. Ob otvoritvi so imeli preko 2000 kron dolga.

V tem času je delokrog podružnice obsegal okolje od Triglava, Mangrta, čez Kanalsko do Brd in Krasa. Tod je tudi deloval D. u. OE. A. V. V boju proti nemčurstvu in italijanizmu je bila koča na Krnu prava trdnjava. S postavitvijo te koče so jim Slovenci prekrižali marsikateri račun. V letu 1906 so se po nesreči že nekoliko opomogli. Poravnali so dolg, ki so ga imeli na koči. V naslednjih letih je podružnica zbirala prispevke za novo Gregorčičevo kočo. Določili so novo lokacijo in vodili pogajanja z vojaško oblastjo, toda do realizacije ni prišlo. Svetovni dogodki so jih prehiteli. Prva svetovna vojna je zadušila in uničila vse, kar je spominjalo na Trillerjevo kočo.

Nihče ni slutil, da bo postal naš Krn središče vojnih grozot, da bo njegov častitljivi vrh znižan in oropan svojega bogastva. Zaradi fronte na Krnu l. 1915 je morala Sivčeva (p. d. Humarjeva) družina oditi v begunstvo. Pustili so polno skrinjo inventarja iz Trillerjeve koče. Vojna ga je uničila. Pri zbiranju tega gradiva nam je največ pripomogel s svojim izročilom Simon Rutar — kot pomočnik Ivana Sivca, graditelja koče. Umrl je 4. IV. 1961 v starosti 80 let.

Planinsko društvo Tolmin je proslavilo 60-letnico Trillerjeve koče dne 6. VIII. 1961 z otvoritvijo novega planinskega doma na planini Razor.

Spominske plošče okoli Triglava

STANKO HRIBAR

Plošča Marka Pernharta je vzidana ob poti med Malim in Velikim Triglavom, na vznožju grebena Velikega Triglava. Vzidalo jo je Nemško-avstrijsko planinsko društvo (DÖAV) v 90 letih prejšnjega stoletja. Napis se glasi v slovenščini: »V blag spomin Marka Pernharta, ki je prvi naslikal panoramo Triglava — 6. VII. 1821 do 30. III. 1871«.

Marko Pernhart se je rodil kot kmečki sin v Brankovicah nad Tinjami (okraj Velikovec), takrat še docela slovenski vasici vzhodne Koroške. Zaradi svoje nadarjenosti, zlasti za risanje, je vzbudil zanimanje svojih učiteljev in po njih poznejših mecenov, celovških veljakov Moroja in Rainerja, ki sta ga vzela k sebi v Celovec ter mu omogočila obisk gimnazije in kasneje slikarske akademije. Od zgodnje mladosti je živel Pernhart zvečine v Celovcu in užival njuno naklonjenost vse do svoje smrti.

Pernhart se je posvetil skoraj izključno upodabljanju gorske pokrajine. Razen drugih slik je naslikal nič manj kakor 27 gorskih panoram, od teh 17 v olju. Tri panorame je naslikal Pernhart na vrhovih visokih nad 3100 metrov, štiri nad 2800 m in tri nad 2500 metrov nadmorske višine. Njegovo največje delo je panorama Velikega Kleka (Grossglockner), ki je merilo v dolžino skoraj 20 metrov, v višino pa nekaj manj kakor 3 metre.

Z vrhov, ki leže danes v Jugoslaviji, je naslikal Pernhart panorame s Triglava (dolga približno 6 in pol metra), enako veliko panoramo z vrha Stola, samo nekoliko manjšo, z vrha Mangrta (dolga skoraj 5 metrov) in Šmarne gore, manjše pa z Velike Kope na Pohorju (dolga približno 2,75 metra), s Kanina in z Rožce.

Od vrhov v neposredni bližini današnje državne meje in na etnično slovenskem ozemlju je treba omeniti še panorami z Dobrača in Višarij. Za vsako panoramo je moral opraviti Pernhart več vzponov. Tako je bil na triglavskem vrhu 5-krat, na Mangrtu 7-krat, na Stolu celo 9-krat in na najvišjem Velikem Kleku tudi 8-krat. Pri tem je treba posebej poudariti, da pristopi na posamezne vrhove vsaj v glavnem še niso bili zavarovani.

Triglavsko panoramo je slikal Pernhart v letih 1864—1867. Leta 1867 se je pri sestopu težje poškodoval in je morda tudi ta poškodba pospešila njegovo bolezen na pljučih, zaradi katere je umrl.

Slikanje panoram je stalo Pernharta ne samo mnogo telesnih naporov, ampak tudi mnogo denarja, ki se mu je le počasi in skromno vračal. Poln navdušenja za lepote gorskega sveta, kateremu je posvetil svojo umetnost, je doživljal Pernhart razočaranja ne samo zaradi nerazumevanja, ki se je kazalo v pičlem plačilu njegovega dela in premajhnemu zanimanju za nekaj razstav, katere je priredil. Vendar je vzdržal do konca in ostal zvest svojemu, nekoliko bohemskemu življenju.

Šele po svoji smrti je dobil Pernhart priznanje, ki mu ni moglo več koristiti. Takšna je bila usoda mnogih umetnikov. V Celovcu so mu postavili spomenik, Avstrijski turistovski klub (ÖTC) je izdal 1878 reprodukciji njegovih panoram s Triglava in s Stola.

Ni povsem točna razlaga, da naj bi Pernhart prvi objavil svetu, da je videl lepote Triglava in osvojil njegov najvišji vrh. Res je bil Pernhart prvič na Triglavu že leta 1849, vendar so bili pred njim drugi, ki so opisali lepote Triglava in razgleda z njegovega vrha.

Kolikor je doslej ugotovljeno, so bili prvi, ki so prišli na vrh Triglava trije domačini iz Bohinja in padar (ranocelnik) Lovrenc Willomitzer. Na njihov vzpon spominja spominska plošča, ki jo je odkrila avgusta 1958 Planinska zveza Slovenije in katere besedilo se glasi:

NA NAJVIŠJI VRH
SLOVENSKE DEŽELE
SO PRVI PRIPLEZALI
DNE 26. AVGUSTA 1778
RUDAR LUKA KOROŠEC S KOPRIVNIKA
RUDAR MATEVŽ KOS Z JEREKE
LOVEC ŠTEFAN ROŽIČ S SAVICE
IN PADAR LOVRENC WILLOMITZER
— NJIHOVA SRCA SO PREMAGALA
STRAH PRED VRHOM GORE
IN PRED NEVARNOSTJO
NEZNANE POTI

OB 180-LETNICI
ODKRILA PZS

(besedilo sestavil Stanko Hribar)

Luki Koroščcu, ki je bil vodilni mož med domačini, so že leto prej (1957) odkrili spominsko ploščo na njegovi rojstni hiši na Koprivniku z navedbo, da se je rodil v tej hiši.

Med nasledniki teh prvih pristopnikov je prišel na vrh Velikega Triglava tudi prvi slovenski pesnik Valentin Vodnik. Njemu na čast je vzidana v skalo blizu vrha Velikega Triglava spominska plošča, na kateri je zapisano:

V SPOMIN
VALENTINU VODNIKU
KI JE BIL NA TRIGLAVU DNE 20. AVGUSTA 1795. LETA

SKLAD NAD SKLADOM SE VZDIGUJE
GOLIH VRHOV KAMEN ZID
VEČNI MOJSTER UKAZUJE
PRID ZIDAR SE LES UČIT

OB 100-LETNICI POSTAVILA ALJAŽ IN MATJAN
(verzi v besedilu so Vodnikovi)

Aljaž je bil znani »triglavski župnik«, ki je postavil istega (1895) leta že omenjeni stolp na vrhu Triglava na svoje stroške in ga opremil, kakor tudi Staničevo zavetišče, imenovano po prvem slovenskem alpinistu Valentinu Staniču, ki je bil na Triglavu že pred Vodnikom. Zavetišče je skalna votlina, katero je dal Aljaž izstreliti malo pod vrhom. Predvsem po Aljaževi zaslugi je bila postavljena leto kasneje Triglavska koča na Kredarici. Leta 1904 je bil zgrajen po Aljaževem prizadevanju in ob njegovem sodelovanju Aljažev dom v Vratih in ko je tega podrl 1909. leta plaz, že naslednjega leta novi Aljažev dom tam, kjer še danes stoji. Leta 1909 je bila povečana Triglavska koča in preimenovana v Triglavski dom.

Ko je Aljaž leta 1927 umrl, so mu še isto leto odkrili spomenik na pokopališču na Dovjem z napisom, ki je tudi »triglavski«

VSAKO JUTRO V ZARJI NOVI
NAŠI ZAŽARE VRHOVI —
ČAKAJO — KDAJ PRIDEŠ SPET —
KI SI BIL JIM VARUH SVET:
NAŠ TRIGLAVSKI KRALJ MATJAŽ —
ŽUPNIK Z DOVJEGA — ALJAŽ

(besedilo sestavil Silvin Sardenko).

Ob 90-letnici rojstva Jakoba Aljaža je odkrila ljubljanska Glasbena matica Aljažu, ki je bil tudi komponist — najbolj znani njegovi planinski pesmi sta »Oj Triglav moj dom« in »V gorenjsko oziram se skalnato stran« — na vrhu Šmarne gore, ki stoji nad njegovo rojstno vasjo Zavrhom, spomenik s kipom in napisom

1 TRIGLAVSKI ŽUPNIK — LJUBIL SI VIŠINE —
9 PO NJIH SI ROMAL — MOLIL — PESMI PEL —
3 PREMNOGO SRC ZA NJIH LEPOTO VNEL —
5 ZDAJ TI HVALEŽNO HRANIJO SPOMINE —

(besedilo sestavil Oton Župančič).

In na kraju še ena »triglavska« plošča, vzidana v Trenti leta 1957 za spomin najbolj znanim trentarskim gorskim vodnikom, v skalo samico ob cesti od Zgornje Trente do Loga v Trenti in je vklesano vanjo tole besedilo:

JOŽE KOMAC - PAVR 15. 9. 1862 — 22. 5. 1939
ANDREJ KOMAC — MOTA 6. 6. 1853 — 10. 12. 1908
ANTON KRAVANJA — KOPIŠČAR 6. 12. 1889 — 19. 6. 1953
IVAN BERGINC — ŠTRUKELJ 20. 4. 1867 — 26. 5. 1926
ANTON TOŽBAR — ŠPIK OČE 3. 1. 1835 — 22. 12. 1891
ANTON TOŽBAR — ŠPIK SIN 11. 11. 1874 — 5. 9. 1952

ZRASLI V TRENTARSKIH STRMINAH
KI SO BILE PESEM NJIHOVEGA
ŽIVLJENJA IN KATERIH
MOJSTRI SO POSTALI

SO Z NEZMOTLJIVIM POGLEDOM
Z DRZNO ODLOČNOSTJO IN
Z NEUPOGLJIVO VOLJO VODILI
TISTE KI SO ODKRIVALI ČUDEŽNE
LEPOTE SLOVENSKIH GORA

UTRLI SO POTA PO KATERIH
HODIMO ZA NJIMI

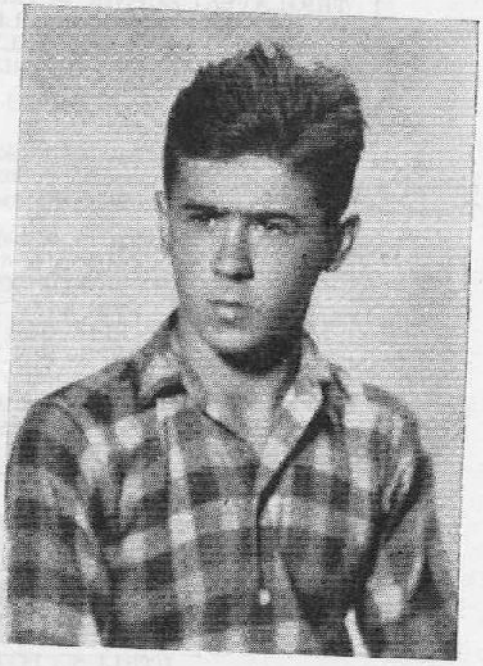
MCMLVII PZS

(besedilo sestavil Stanko Hribar).

Od teh šestih trentarskih gorskih vodnikov je Anton Tožbar — Špik oče vodil pesnika Julijskih Alp dr. Julija Kugya še kot študenta po gorah okrog Triglava, ko je Kugy iskal čudežno rožo »Scabioso Trento« in nato nad severno triglavsko steno. Kasneje je bil Kugyjev vodnik njegov sin Anton Tožbar — Špik mlajši. Andrej Komac — Mota je že 1881 vodil Kugyja po zahodnem ostenju Triglava na vrh. Jože Komac — Pavr je bil najboljši slovenski gorski vodnik in je spremljal Kugyja na najtežjih prvenstvenih vzponih. Ivan Berginc — Štrukelj je prvi sam preplezal triglavsko severno steno že kakšnih 10 let pred Nemci. Anton Kravanja — Kopiščar je bil znan zlasti tudi kot nadelovalec najbolj drznih zavarovanih plezalnih poti in kot izboren plezalec.

O zgodovini Triglava in vzponov nanj je precej podatkov v brošurah, katere je izdala Planinska založba: »Jakob Aljaž, triglavski župnik«, »Stanič Valentin, prvi slovenski alpinist«, »Baltazar Hacquet, prvi raziskovalec naših Alp«, predvsem pa v knjigi Evgena Lovšina, ki je izšla letos pri Planinski založbi »Gorski vodniki v Julijskih Alpah«, o organizaciji slovenskega planinstva pa v knjigi Borisa Režka, ki je izšla pred dvema letoma, »Stene in grebeni«.

PAVLU PETERNELU V SPOMIN

Kruta usoda je v juliju iztrgala iz vrst mojstranškega alpinističnega odseka mlado življenje. Pavlu Peternelu je kamen z Mojstrovke pretrgal nit življenja, ko mu je bilo komaj 18 let. Mojstrančanom je bil poznan kot dober planinec, alpinist in vesten učenec Tehnične srednje šole na Jesenicah. Dovršil je drugi razred omenjene šole. Bil je priljubljen tovariš tako v steni kakor v šoli.

Pavel je bil velik ljubitelj gora in njihovo lepoto je spoznal zelo zgodaj. S petnajstimi leti je bil že pripravnik AO Dovje-Mojstrana. Takrat je začel tudi redno zahajati v hribe. Vsak prost dan je preživel v stenah in grebenih. Zato ni čudno, da je v treh letih preplezal vse smeri v Triglavu, Stenarju, Debeli peči, Kukovi špici itd. Na turah si je pridobil izredno kondicijo, kar mu je pozimi kot smučarju-tekaču dobro koristilo.

Pavel je zelo dobro poznal gore. Poznal je vse plezalne smeri pri nas, njihovo težavnostno stopnjo, ime prvega plezalca in leto vzpona.

Dne 20. VI. 1961 je šel s tremi prijatelji na tedenski pohod po Julijskih Alpah. Nameravali so preplezati Jalovec, Mojstrovko, Pristojnik, Škrlatico in Stenar. Utaborili so se v Tamarju. Drugi dan so preplezali Hornovo smer v Jalovcu. Naslednja dva dni so preživeli pod šotorom, ker jim vreme ni bilo naklonjeno. 24. VI. so šli že zgodaj zjutraj na Sleme in še isto popoldne preplezali severni raz Male Mojstrovke. Naslednji dan so tu preplezali še zapadni raz. 26. VI. so nameravali preplezati Debeljakovo smer v veliki Mojstrovki. Ta smer je bila tudi usodna za Pavla. Že v prvem raztežaju je vrv sprožila usodni kamen. Truplo so jeseniški in kranjskogorski reševalci pripeljali v Mojstrano. Od pokojnega Pavla se je poslovilo veliko prijateljev, sošolcev in znancev. Pokopan je na dovškem pokopališču, ob strani Juga in drugih velikih planincev.

Bolečina ob izgubi dragega tovariša je toliko večja tudi zato, ker je bil prva smrtna žrtev mojstranškega alpinističnega odseka.

Nikoli ga ne bomo pozabili.

DR. ANTONU MRAKU V SLOVO

Samo nekaj starih osamljenih gorohodcev nas je tedaj sivega deževnega 7. novembra stalo ob njegovem grobu. Če tudi je dosegel 78 let, se nam je zdelo prezgodaj, da je zavratna bolezen iztrgala iz naših vrst moža, ki je pred nekoliko leti brez truda hodil po naših gorah, še bivakiral in znal uživati lepoto naše zemlje kakor malo kdo. Ljubezen do visokih gora se mu je rodila že v zibelki, ki mu je stekla pod samim Triglavom, na Dovjem. Svoje študije je kmalu dokončal in postal sodnik že v stari Avstriji, kjer pa kot zaveden Slovenec ni živel lahko, Na srbskem bojišču je bil v prvi svetovni vojni težko ranjen. S to vojno mu je Avstrija prizadejala še drugo nezaceljivo rano. Tik pred izbruhom vojne je imel že vse pripravljeno za odpotovanje na Kavkaz, kamor si je želel že v mladih

letih. Do zadnjega ni mogel preboleti, da se je moral za vedno odpovedati potovanju na visoke gore Kavkaza. Zato pa je med obema vojnama tem bolj vneto posečal Zahodne in Vzhodne Alpe. Pred menoj so njegovi zemljevidi Dauphinéje, Ortlerjeve skupine in drugih izbrano lepih gorskih predelov Alp, kamor je zahajal in mi o njih vedno iznova pripovedoval. Ko je v zadnjih letih omagal, mi je odstopil te zemljevide, a ob njih še vedno sanjal o velikih doživljajih tam gori, obenem pa večkrat deklamiral znamenito Lermontovo pesem o pogovoru Finsteraarhorna s sosedi.

V stari Jugoslaviji tudi ni imel sreče. Kot zaveden in napreden Slovenec je bil prezgodaj upokojen, goram pa je ostal zvest, in malo je bilo nedelj in prostega časa, ki ga ne bi prebil v visokih gorah ali pa vsaj na hribih v okolici Ljubljane. Posebno je ljubil Julijske Alpe, tam pa posebno Triglav. Vsako jesen, ko so zaprli koče, je odšel na Velo polje, od koder je hodil na jesensko obarvane vrhove in užival gorsko samoto. Posebno je ljubil bivakiranje. Le malo je naših gorohodcev, ki bi prebili toliko noči v gorah na prostem, pa naj bo to poleti ali pozimi. Kdor ga ni poznal, se je posmehoval njegovemu ogromnemu nahrbtniku. A tam notri je bilo vse, kar je bilo treba, da je človek lahko kljuboval vsem naravnim neprilikam in mu ni bilo treba zatekati se v koče ali celo bežati v dolino. Ob ognju in v spalni vreči, včasih v lahkem šotoru je ostajal sam visoko v gorah dneve in noči. Povedal mi je, da je okoli dvestokrat tako bivakiral. Po drugi svetovni vojni sem bil sam deležen takih bivakov v njegovi družbi. Nepozabni mi bodo bivaki z njim, posebno oni na gozdni meji na Mokrici meseca aprila, ali tedni v 1800 visoki plitvi jami Lopi nad Bržotnovim rovtom v Vratih, kjer naju je zjutraj obsijalo sonce ali pa je vihar nosil snežinke na naše spalne vreče. In tisti bivak ob vrhnjem Križkem jezeru! Tedaj se je sprostil v duhovitem pogovoru. Bil je estet v uživanju gora. Tja pa je zanašal tudi poezijo in rad deklamiral Puškina in druge ruske pesnike. Cvetice je rad gledal, a pustil jih je v miru. Posebno je občudoval lepo razprostrte liste teloha. V dolgih zimskih večerih sva večkrat sanjarila o lepotah gora vsega sveta. Delala sva načrte, a prišla je nenadna bolezen. Trikratna zaporedna operacija mu ni vrnila zdravja in leta dolgo je polagoma hiral. Še je sanjal o bodočih izletih, o prijetnih počitkih visoko gori nad gozdno mejo, a končno je prisanjal le zadnji počitek na ljubljanskem pokopališču, kamor gleda iz daljave njegov ljubljenec Triglav. Sem bom na njegov zadnji gričeк usadil telo, ki ga je pokojnik tako ljubil.

Dr. Anton Mrak

P. Kunaver

PLANINCI SLOVENSKEGA PRIMORJA OB 20-LETNICI REVOLUCIJE

Ko v letošnjem jubilejnem letu 20-letnice naše revolucije razna podjetja, organizacije, ustanove, društva in mnogi drugi ocenjujejo in pregledujejo pot borbe in dela, tudi planinska društva Slovenskega Primorja nudijo sliko svoje dejavnosti in uspehov.

Po številčnem stanju članstva, prav posebej pa še po planinskih postojankah, ki so jih naša društva doslej postavila in jih upravljajo, je moč dobiti precej točno sliko o našem delu v povojnih letih in o doseženih uspehih.

30 planinskih postojank v vrednosti 147 milijonov dinarjev so važna osnovna sredstva, s katerimi naša društva skrbno gospodarijo.

Ob otvoritvi lepega in prostornega planinskega doma na planini Razor nad Tolminom julija 1961. leta se je porodila ideja o solidnejši povezavi planinskih društev Slovenskega Primorja. Dne 29. X. 1961. leta so se že zbrali zastopniki PD Slovenskega Primorja v planinskem pionirskem domu »Kekec« v Novi Gorici. Sestanek je bil zelo živahen, saj se je bilo potrebno pogovoriti o toliko stvareh, ki se tičejo vseh društev.

Čeprav je bila povojna dejavnost PD usmerjena v veliki meri na gradbeno področje, razprava na tem koordinacijskem sestanku ni šla v to smer. Zastopniki PD so se lotili širokega akcijskega programa, ki je zadeval vsa druga področja planinske dejavnosti. Kaže, da se planinci Slovenskega Primorja sedaj usmerjajo predvsem v organizacijsko utrjevanje svojih društev.

Današnja materialna osnova planinstva Slovenskega Primorja je solidno poroštvo za lepe perspektive.

Društva so naslednja: Ajdovščina, Bovec, Cerkno, Idrija, Ilirska Bistrica, Kobarid, Koper, Nova Gorica, Podbrdo, Postojna, Sežana, Tolmin in Vipava. Društva imajo skupno 30 postojank z 240 posteljami in 502 skupnimi ležišči.

Ciril Zupanc

ZBOR PLANINCEV PTT

Vsako leto se planinci vseh planinskih PTT društev zberejo na določenem planinskem kraju. Letošnje leto se je ta zbor vršil na Poštarskem domu pod Plešivcem. Udeležili so se ga člani planinskih društev PTT Beograd, Zagreb, Ljubljana, Niš, Novi Sad, Rijeka, Sarajevo, Skopje, Split in Maribor. Zbor je trajal od 2. do 4. julija 1961. Planinska društva so bila zastopana po 339 članih. Dne 2. julija 1961 so že popoldne začeli prihajati udeleženci zbora iz slovenjegraške in ravenske strani. Poštarski dom pod Plešivcem je razširil svoje delovanje, saj je bilo treba zgraditi nove paviljone za jestvine, za pijače, za informativno službo, posebno važen pa je bil paviljon s kuhinjo. Malo višje od doma pa so bili postavljeni šotori.

Zvečerilo se je, vsi planinci so se zbrali okoli tabornega ognja. Planinski oktet je odpel prvo pesem, ko se je pojavila prva planinska patrulja, ki je iz Maribora

Poštarski dom pod Plešivcem — IX. Zbor planincev PTT

odnesla venec k spomeniku padlega Pohorskega bataljona pri Treh žebljih ter nato nadaljevala pot preko Pohorja in Slovenjgradca do Poštarskega doma pod Plešivcem, kmalu nato je prispela druga patrulja, ki je prinesla spomenico od rojstnega doma Prežihovega Voranca. Sledili so odlomki dramskih partizanskih prizorov, deklamacije in petje. Naslednji dan je bil glavni dan zborovanja jugoslovanskih planincev PTT, ob 20. obletnici vstaje jugoslovanskih narodov. Zbor je pozdravil predsednik planinskega društva PTT Maribor. Po govoru je skupina planincev prejela od predsednika društva PTT Maribor venec, ki ga je odnesla k spomeniku padlih partizanskih borcev v Kotlje, druga skupina planincev pa je odnesla venec pod Plešivec s spomeniku ponesrečenega planinca Ajleca.

Zborovanje se je nadaljevalo z govori zastopnikov posameznih planinskih društev. Popoldne je bil koncert godbe na pihala KUD-a Pošta iz Maribora. Po koncertu pa so začela tekmovanja v planinski hoji s popolno planinsko opremo, kjer je zmagalo PD PTT Novi Sad. Dalje je bilo streljanje z zračno puško, kjer je zmagalo Planinsko društvo PTT Maribor.

Po vsem tem se je vršila tudi slavnostna seja vseh planinskih PTT društev, na kateri so sprejeli nove sklepe in obveze za prihodnje leto.

Naslednji dan so posamezne skupine odšle na Plešivec, Peco, Pohorje.

Ing. Tone Gosar

PARTIZANSKA KURIRSKA POT

Ni še dolgo od tega, ko smo lahko zasledili v dnevnem časopisju, radiu in televizije o novi gorski poti »Partizanski kurirski poti« dolgi približno 550 km z najvišjo točko 2863 m vrh Triglava.

To pomembno nalogo si je nadelo in jo izpeljalo Planinsko društvo Kranj s sodelovanjem kamniških, radovljiških planincev ter žirovniških in jeseniških tabornikov.

V soboto 17. junija 1961 se je odpravila 17 članska skupina mladih planincev in tabornikov pod vodstvom prvoborca tov. Andreja Brovča na to veličastno pot z zavestjo, da hočejo obuditi spomine iz NOB, obiskati še danes žive spomenike, ki jasno govore o grozodejstvih okupatorja, ter počastiti 20-letnico vstaje našega naroda.

Pot se je pričela v Kranju, odkoder smo se odpeljali proti Kamniku, kjer so nas pred PD Kamnik pozdravili predstavniki PD in predstavniki drugih organizacij ter nam zaželeli srečno pot. Od tod smo se peljali do Smrečja v Črni, kjer je bila naša izhodiščna točka.

Pot se končno prične in že po nekaj minutah hoje lahko spoznamo strmo gorsko stezo proti Veliki planini. Tukaj pridemo tudi do prve spominske plošče, ki spominja na peto državno konferenco SKOJ-a, na kateri je bil navzoč narodni heroj Ivo-Lola Ribar. Od tod nas lepa steza popelje mimo Konjščice, Dola po južnem pobočju Rzenika čez Konja, kjer se srečamo s ploščo namenjeno partizanu — gorniku. Spuščamo se proti Presedljaju in nato še nekoliko navzgor do planinske koče na Korošici. Koča je bila, žal, še zaprta. Ker nas nekoliko lovi že noč, nam ne preostane drugega, kot da se podamo proti Kamniškemu sedlu.

Na pobočju Brane pridemo tudi do prvih snežnih težav, saj moramo uporabiti cepine in vrvi. Spustimo se na Male Pode in čez Sleme na Velike Pode mimo Cojzove koče na Kokrskem sedlu preko Grebena, Dolgih njiv na Krvavec.

Pred nami je dan, ko bomo šli mimo zelo važnih spomenikov. Že pod žičnico se srečamo s spomenikom, saj je na tem kraju padlo 31 partizanov II. grupe dolenjskih in štajerskih odredov. Ne hodimo še uro, ko pridemo v partizansko vas Kokro k spomeniku, ki stoji na pogorišču, kjer je bilo ustreljeno večje število talcev in partizanov. Na veliko presenečenje nas tukaj obiščejo člani PD Kranj, med njimi predsednik Franjo Klojčnik in člani ostalih organizacij ter nam pripravijo dobro zakusko. V najhujši vročini nadaljujemo pot proti Čemšeniku, Zaplati in na Kališe, kjer je bil ustanovljen Kokrski odred. Sto kilometrov je za nami in naša pot se nadaljuje mimo plošče v vznožju Storžiča, čez vrh Storžiča, po Grebenu navzdol na Polane — nekdanje zbirališče prvih partizanov in odtod ne daleč od doma pod Storžičem, kjer je bila prelita kri prvih petnajstih partizanov. Pot pa nas pelje čez Javorje v Jelendol in odtod proti Kofcam, ki so tudi dobro znane iz NOB.

Z veseljem začnemo pot proti Podljubelju in gremo ob spomeniku, ki spominja na kurirske zveze med Jugoslavijo in Avstrijo. Odtod zopet navzgor do planine

Na grobovih talcev v Dragi pri Begunjah Foto Franc Ekar

Preval in nato v Drago, znano iz NOB, v kateri je bilo prelite toliko slovenske krvi, saj o tem še danes zgovorno pričajo množični grobovi. Gremo mimo ruševin gradu Kamna skozi Begunje, skozi dolino Završnice, kjer sta dva spomenika. Prvi je namenjen osmim padlim borcem, drugi pa je spomin na sekretarja CK SKOJ-a Dragoljuba Milovanoviča.

Gremo dalje po slovenski planinski transverzalni poti do Valvazorjevega doma, kjer so nas čakali zastopniki jeseniškega PD in ostalih organizacij mimo koče na Pristavi in znanih smučišč na Črnem vrhu, se spustimo na Planino pod Golico, kjer sta dva pomembna spomenika.

Naslednji cilj nam je znani spomenik na Hrušici, ki stoji ob glavni cesti. Tukaj zavijemo po cesti proti Jesenicam in od tam na Mežaklo z vrha navzdol v Ravne. Tukaj nas čaka zopet veliko presenečenje, saj so nas pričakali tov. Boris Ziherl, dr. Miha Potočnik, jeseniški zastopniki ter naši kranjski spremljevalci.

To jutro se poslovimo od Karavank in prestopimo skozi Radovno v dolino Krme v drugo gorsko območje — v Julijce. Gremo tik pod mogočnimi Draškimi vrhovi mimo doma Planike in po novi gorjanski poti na Triglav.

Nadaljna pot nas popelje okoli Tosca do Prevala čez Jezerca skozi Rudno polje, Pokljuko, Goreljek, Bohinjsko Bistrico, odtod pa mimo Mencingerjeve koče na Primorsko. Naša prva točka je bila Črna prst, kjer se zopet združimo s slovensko planinsko transverzalo, po kateri gremo do bolnišnice Franje.

Ko se zopet odpravimo na pot proti Poreznu, nas proti vrhu ujame nevihta. To je bil prvi in zadnji dež na 550 km dolgi poti. Na vrhu Porezna je eden najlepših slovenskih spomenikov, namenjen padlim primorskim partizanom. Z vrha Porezna se spuščamo navzdol proti bolnišnici Franji, od tukaj pa na Črni vrh, na vrh Blegoša, v Zali log mimo Prtovča na Ratitovec, skozi Jelovico mimo Lipniške in Mošenske planine. Tu je spomenik narodnemu heroju Gregorčiču. V dobrih dveh urah pridemo do partizanske vasice Dražgoše, iz Dražgoš pa mimo češnjevih drevoredov pod Bičkovo skalo proti Mohorju, proti Selcam v škofjeloško gorovje skozi Rovte in Prevalje na Stari vrh, odtod pa v partizansko kurirsko vasico Delnice, kjer je

Vrh Triglava, drugi od desne vodja pohoda Andrej Brovč Foto Franc Ekar

spomenik padlim kurirjem področja G-5. Gremo mimo spomenika in pridemo na cesto, ob kateri je postavljen spomenik narodni herojki Danijeli Kumer. Še nekaj kilometrov po cesti, nato zavijemo proti koči na Lubniku, kjer prespimo zadnjo noč. Iz Lubnika gremo po grebenski poti v dolino do ruševin nekdanje žage, na katerih je spomenik padlim in zgorelim partizanom-tehnikom. Pred nami so zadnji kilometri poti čez Križno goro, mimo hiše, ki je dala pet borcev partizanov, ki so vsi padli. Nazadnje počastimo še kraj, kjer je padel narodni heroj Stane Žagar.

Po petnajstih dneh prispemo v Kranj, kjer nas sprejmejo predsednik PD Kranj Franjo Klojčnik, pobudnik tega pohoda, in ostali sodelavci PD ter predstavniki političnih organizacij.

Pogoji za dosego častnega planinskega znaka za prehojenih 550 km so podobni kot pri slovenski planinski transverzali. Je okoli 50 kontrolnih žigov, s katerimi planinec dokaže, da je to pot prehodil.

Franc Ekar

SESTANEK MED HRVATSKIMI IN SLOVENSKIMI PLANINSKIMI DRUŠTVI

V nedeljo 10. 12. 1961 so se v planinskem domu na Strahinjščici sestali zastopniki hrvatskih planinskih društev iz Donje Stubice, Pregrade, Krapine, Klanjca, Varaždina, Zagreba in Samobora in planinskih društev iz Celja in Poljčan. Zbralo se jih je kakih 40 planincev in prav toliko pionirjev. Bil je lep zimski sončni dan, tako da je posvetovanje morebiti prav za to še bolj zbrano in hitro potekalo, nato pa so se planinci podali na vrh Strahinjščice, odkoder se je kljub meglam na obzorju oko spočilo na lepotah slovenske in hrvatske strani, vse do Savinjskih Alp, Zagrebške gore in Bohorja.

Na posvetovanju so soglasno sklenili, da se bodo taka sosedska srečanja redno vršila, da se bodo vzajemno udeleževali posvetovanj, ki jih bodo organizirala posamezna društva v okrajnem obsegu. Dom na Strahinjščici, ujet v bukovo hosto, je ganljiv primer vneme in požrtvovalnosti zagorskih planincev. Do

stika slovenskih planincev z njimi je prišlo sicer nekam pozno, vendar ne prepozno.

RAZGLEDNI STOLP NA BOČU

Komur so znane konture panonskega Triglava na robu severovzhodne Slovenije, ima razgledni stolp na Boču za neločljiv del tega močnega hriba, bogatega z gozdovi na vseh straneh, na južni strani pa še posebej z vinsko trto. Razgledni stolp, s katerega seže oko do Savinjcev in Julijcev, do Pece in Plešivca, zajema vse Pohorje, Obsoteljsko in Zagorje, je bil od leta 1931 mikaven, za orientacijo in pouk primeren in ugoden turistični objekt, ki je vabil tisoče šolskih otrok, izletnikov, planincev in turistov na zanimive sprehode v goste boške bukove in hojine hoste. Med vojno so ga Nemci požgali, ker je partizanom imenitno služil kot opazovalnica, po osvoboditvi ga je PD Poljčane obnovilo, toda boška hoja ni kaj obstojen les in tako so morali letos dostop nanj prepovedati še gozdarjem, gozdnim in lovskim čuvajem.

Že nekaj let tečejo pogovori o tem, kdo bo tisti, ki bo za stolp prevzel odgovornost. Poljčansko planinsko društvo je gospodarsko prešibko za to, stolp pa stoji na meji dveh občin, bistriške in šmarske, in dveh okrajev, mariborskega in celjskega. Zato je SZDL obeh občin 21. 11. 1691 sklicala na Boču posvetovanje o obnovi stolpa. Na posvetovanje so prišli zastopniki obeh občin, SZDL, GG Maribor in Celje, PZS, PD Maribor, PD Celje in PD Poljčane. Sklep posvetovanja je bil, da poseben iniciativni odbor prevzame odgovornost za zbiranje sredstev. Stolp z železno konstrukcijo, kot jo ima stolp na Rogli, bi stal blizu 10 milijonov din, te stroške bi si delili obe občini oziroma njih gospodarske organizacije. Spričo turističnega pomena, ki ga razgledni stolp nedvomno ima, pričakuje iniciativni odbor, da mu bodo šli prizadeti činitelji v obeh občinah in okrajih na roke.

Alpinistične novice

ZVEZNI ALPINISTIČNI TEČAJ za začetnike je PSJ poverila v izvedbo Komisiji za alpinizem pri PZS. Tečaj se je vršil od 7. do 16. julija 1961 v Vratih, združen z republiškim začetniškim tečajem. Udeležilo se ga je 52 tečajnikov iz vseh republik. Organizacijsko vodstvo je komisija za alpinizem poverila Stanetu Koblarju, tehnično pa Marjanu Keršiču-Belaču. Gospodar je bil Jože Čop. Inštruktorjev je bilo 20. Tečaj je deloma spremljalo slabo vreme, vendar je zaradi discipliniranosti tečajnikov povsem uspel.

AO MOJSTRANA je v poletju 1961 poslalo štiri člansko odpravo v Wališke Alpe. Udeleženci Gustel Delavec, Pavel Baloh, Janez Lavtižar in Stanko Kofler so odpotovali v Cervinio in s te strani izvršili vzpone na Mt. Roso, Breithorn, Mali Matterhorn. Naveza Delavec - Baloh je v slabih snežnih razmerah opravila prečenje Matterhorna iz italijanske na švicarsko stran.

BORIS KAMBIČ (Akademski AO) se je tudi v poletju 1961 mudil v Dolomitih. Vendar v času njegovega bivanja vreme ni bilo lepo, tako da so nameravani težji vzponi odpadli. V družbi z Davorjem Ribarovičem (AO Split) je ponovil Preussovo poč, smer Tonija Eggra v Anticimi in smer Comici-Dimai v Veliki Cini. V družbi s Stankom Giličem (AO Rijeka) pa smer Vecchi-Zaccharia v Punta Frida.

GREBENSKO SREČANJE Mt. Blanc de Tacul — Mt. Maudit — Mt. Blanc so poleti 1961 izvršili Lojze Golob, Janez Golob (oba AO Celje) in Vanč Potrč (AO Obrtnik Maribor).

PRVA PONOVITEV TRIKOTA v Dolgem hrbtu zasluži vso pozornost. Izvedla sta jo 19. in 20. septembra 1961 Tone Sazonov in Jošt Razinger (oba AO Ljubljana matica). Čas plezanja 12 ur. Bivakirala sta v zgornjem že lažjem delu stene. Najtežja mesta se plezajo prosto, vendar so kratka.

V LOVU ZA REKORDI so mladi plezalci dosegli izredne čase, ki se zdijo marsikomu domala neresnični. Kratek čas plezanja je res dokaz izredne kondicije in izurjenosti, vendar smo pri vsej tej dirki lahko srečni, da ni prišlo do nesreče. Naveza Butinar-Dimitrov je plezala zajedo Šit 7 ur, ista dva Debeljakovo varianto v Travniku 5 ur in pol, raz Jalovca Butinar s Pračkom 1 uro tričetrt, Čopov steber v Triglavski Mahkota in

Sazonov 1 uro in pol, Rumeno zajedo v Koglu Lužarjeva in Ščetinin 2 uri in tričetrt, ista dva raz Dedca 3 ure, direktno v Štajerski Rinki Ščetinin in Lipovškova 3 ure.

SEDMIČ JE BILA ponovljena zajeda Šit septembra 1961. Plezala sta Tine Mihelič in Tine Zupančič (oba AO Bohinj).

ŽENSKE pri nas posegajo po vse težjih vzponih. Ing. Nadji Fajdigovi je letos čestital za vzpone (severozapadna stena A. Verte, severna stena Grand Charmoz, greben Innominata v Mt. Blancu) sam stari mojster v ledu Armand Charlet. Doma pa se vse bolj uveljavljajo mlajše alpinistke. Tako sta Barbka Lipovšek in Helena Lužarjeva preplezali Čopov steber v Triglavski, kar je res velik uspeh, saj n. pr. ing. Fajdigova pleza le kot druga v družbi z moškimi partnerji. V mešanih navezah so naše alpinistke letos preplezale tudi Aschenbrennerjevo smer v Travniku, raz Dedca, Glavo Planjave, Rumeno zajedo, Zupanovo v Koglu, težke smeri v severni steni Špika in Široke Peči.

ZAJEDO V ŠKARJAH sta po novi smeri preplezala Janez in Lojze Golob (oba AO Celje). Do polovice sta plezala povsem po zajedi, nato sta se umaknila na desno stran. Novo varianto v spodnjem delu severne stene Ojstrice med Ogrinovo in Herletovo smerjo sta preplezala Dušan Kukovec (AO Celje) in Vanč Potrč (AO Obrtnik). Ocena V. Imenovala sta jo po pokojnem ing. Ivu Reji.

NOVO SMER levo ob Rumeni zajedi v Koglu na gredino sta 15. oktobra 1961 preplezala Lojze Šteblaj (AO Litostroj) in Janez Rupar (Aakademski AO).

HERLETOVA SMER v severni steni Ojstrice je bila letos drugič preplezana v solo vzponu. Plezal je Peter Ščetinin (Akademski AO). Isti je sam plezal tudi Igličevo smer v Mali Rinki in v sestopu Szalay Gerinov greben v Turski gori.

SCHINKOVA SMER v severni steni Frdamanih polic je bila letos jeseni šele tretjič ponovljena. Plezal je Danilo Sekloča (AO Kranj) s tovarišem.

DEBELJAKOVO VARIANTO v Travniku so v sezoni 1961 ponovili trikrat. Plezali so Lojze Golob (AO Celje) in Lojze Šteblaj (AO Litostoj), Tine Mihelič in Stanko Bijol (oba AO Bohinj), Marko Butinar in Pavel Dimitrov (AO Jesenice). Aschenbrennerjeva smer je bila ponovljena sedemkrat. Tudi Belač-Zupanovo smer v Šitah so letos ponovile tri naveze.

Juvan

Novice iz mladinskih odsekov

ZVEZNIH SEMINARJEV PSJ v Črni gori za načelnike društev so se udeležili tov. Vinko Omerzel, Tonček Strojin, Jože Pezdič, Peter Soklič in Janez Justin; seminarja v Makedoniji za načelnike mladinskih odsekov pa tov. Mirko Jus, Vlado Pintar, Franci Zupan, Janez Šušteršič in Frančišek Peternel.

TEKMOVANJA ZA MILOVANOVIČEV MEMORIAL, ki se je vršil 10. oktobra 1961 na Pokljuki, se je udeležilo 38 mladinskih in pionirskih ekip. V kategoriji mladinskih moških ekip je prvo mesto zasedla ekipa MO PD Radovljica v sestavi: Jože Pezdič, Janez Pretnar, Janez Justin in Janez Zerovc s 312 točkami.

Prvo mesto med ženskimi ekipami je z 297 točkami zasedla ekipa MO PD Jesenice 3 v postavi: Nuša Oman, Verona in Simona Polajnar in Jerica Trček.

V kategoriji pionirskih moških ekip je prvo mesto zasedla ekipa MO PD Bled 5 v postavi Nejko Vzevc, Dušan Kelih, Ciril Jemc in Mirko Tavčar z 208 točkami.

Prvo mesto med pionirskimi ženskimi ekipami je s 83 točkami zasedla ekipa MO PD Gorje 3 v postavi Pavla Kalan, Helena Kogoj, Tinca Zupan in Silva Frčaj.

KARTOTEKO MLADINSKIH VODNIKOV, ki so registrirani pri Mladinski komisiji PZS je prevzel tov. Vinko Omerzel. Doslej je v Sloveniji registriranih preko 200 mladinskih vodnikov.

NAGRADNI NATEČAJ ZA MLADINSKO PLANINSKO FOTOGRAFIJO v počastitev 20. obletnice ljudske vstaje je organiziral tudi MO PD Ljubljanamatica. Žirija je pregledala 52 poslanih fotografij in podelila: 1. nagrado Rafaelu Podobniku iz Cerknega za fotografijo »Kraljica gora«, 2. nagrado Igorju Bervarju iz Ljubljane za »Pot na Mangrt«. 3. nagrado Tončku Strojinu iz Ljubljane

za fotografijo »Mesečina v gorah«, 4. nagrado Jožetu Balantu iz Most pri Žirovnici za fotografijo »Gorski stražar« in 5. nagrado Zlatu Jurečiču iz Zagreba za fotografijo »Ponor Grlja«.

Nagrado za najboljšo prikazano kolekcijo fotografij je prejel tov. Igor Bervar. Najboljše fotografije so bile prikazane na razstavi mladinske planinske fotografije v izložbah »Kompasa«.

KOORDINACIJSKI ODBOR MLADINSKIH ODSEKOV postajajo vselej oblika sodelovanja mladinskih odsekov v komunah. Med najstarejšimi in najdelavnejšimi KO je koordinacijski odbor Mežiško-dravske doline. Poleg njega organizirano delujejo še ožji mariborski koordinacijski odbor, koordinacijski odbor MO PD celjskega okraja, dalje KO zasavskih PD, kateremu je priključen tudi odbor za delo z mladino, KO PD ljubljanskega okraja in gorenjski KO s sedežem na Jesenicah, ki je na najboljši poti, da poživi delo z mladino tudi v tem delu Slovenije. Delo z mladimi planinci je povsod načrtno zastavljeno in lepo uspeva.

ČETRTI TABOR MLADIH KOROŠKIH PLANINCEV je bil letos organiziran na Smrekovcu v času od 16. do 23. julija. Tabor je bil posvečen 20 obletnici vstaje slovenskega ljudstva in je imel seminarsko obliko povezano z izleti na vrh Smrekovca, Mozirsko planino in na Komen, kjer je MO PD Žerjav odkril višinsko točko — klin in karabiner ter vpisno knjigo, ki naj priča bodočim rodovom, da sta se tu zbrali dve generaciji: tista, ki je pomogala biti boj za svobodo, in ta, ki uživa zdaj sadove tega boja. Tabor je uspešno vodil tov. Jože Melanšek, Mladinsko komisijo pa je zastopal njen načelnik tov. Tomaž Banovec.

iz planinske literature

THE ALPINE JOURNAL, London, maj 1961. — Ta vodeča angleška planinska revija, vodeča ne samo po opremi temveč tudi po vsebini, je še vedno polna poročil iz Himalaje, ki zavzema še vedno velik del tega snopiča. Na drugem mestu pa je še vedno naš stari znanec — Mt. Blanc.

Iz Himalaje so poročila avtstrijske odprave na Distaghil Sar (25 868 č.) v Karakorumu in angleške odprave na Trivor (25 330 č), oboji iz leta 1960, opisana od neposrednih udeležencev. Obe sta potekli brez posebnih težav, skupno pa je bilo, obema, da so nosači iz rodu Hunza malo poštrajkali. Brigadir Gyan Sigh opisuje indijsko odpravo na Everest, o kateri je PV že poročal v svoji letošnji 9. številki. Poteka zaradi vremenskih neprilik ponesrečenega podjetja zato ne bomo ponavljali, le to bi dodali, da je poročilo pisano zelo vzdržno, stvarno, brez vsake samohvale in politične primesi in poudarja, da so bila materialna sredstva zbrana doma, izvzemši aparate za kisik. Čevlje je dobavila domača Bata Shoe Company. Med udeleženci je bil tudi capt. Narinder Kumar, ki »je vodil tri može, ki so prišli na Trisul leta 1958«.

V velikem nasprotju z indijskim poročilom je članek Si-Šan-Čunga, ki obravnava kitajski vzpon na Everest. Poln je samohvale, političnih primesi in omalovaževanja predhodnikov s severne strani. — Priprave so trajale od leta 1958 dalje, izvršeni so bili treningi, med temi na Muztagh Ata (7546 m), kjer so ženske dosegle svetovni višinski rekord (uredništvo pravi, da to ni res, ker je Claude Cogan dosegla večjo višino na Čo-Oju). Vsekakor pa morda pravilno zaključuje urednik, ko pravi, da ni dokazano, da bi bili Kitajci prišli na vrh, a da tudi ni dokazano, da niso bili tam.

V skupino Mt. Blanca vodita L. R. Pepper (Nekaj vzponov na južni strani Mt. Blanca) in A. Smythe (Okrog Mt. Blanca v štirih dneh). Od ostalih člankov je še danes zanimivo poročilo E. B. Wakefielda o potovanju v zahodnem Tibetu 1929, ko je prejel nalogo, da obišče britansko trgovsko agencijo v Gartoku, glavnem mestu zahodnega Tibeta, do tedaj in po drugi vojni za Evropejca skoraj nedostopno.

Ta snopič ugledne revije je tedaj pester in zanimiv in opravičuje njen stari sloves.

Dr. Pr.

THE AMERICAN ALPINE JOURNAL, 1961 — Nev York. — To je letni zbornik American Alpine Cluba, obsežna knjiga nad 200 strani ne vštevši številnih ilustracij, ki prinaša v brezhibnem tisku alpinska poročila vedno le iz prve roke.

Tudi tukaj še vedno prevladuje Himalaja, dasi nima izvirnega poročila o kitajski odpravi na Everest, ker ga tej ameriški reviji iz raznih razlogov pač nihče ni poslal.

V letu 1960 so Američani dosegli osemtisočak Mašerbrum. Potek odprave opisuje W. Unsoeld, navaja zgodovino prejšnjih odprav, pritožuje se nad hrano, ki jo je dobavila Švica (v piščančevih konservah je bilo nad 30 % kosti. oranžni sok ni bil dovolj koncentriran, čaji so so bili za Američane eksotičnih vrst »Lindenblüten, Hagebutten «itd.). Vzpon sam se je izvršil po starih receptih: Temeljno taborišče in še nadaljnih sedem. Vrh je bil dosežen brez kake nesreče in tudi ob še dokaj ugodnih vremenskih razmerah: imeli so dovolj hrane in časa, da so mogli počakati v taboriščih ugodnega vremena. Prva dvojica je stala na vrhu (25 660 č.) dne 6. 7., druga pa 9. 7., med njimi tudi pisec članka.

Goro viharjev imenjuje Norman G. Dyrenfurth Dhaulagiri, ko podaja poročilo o švicarskem vzponu na ta vrh.

Drugi vzpon na K 2 v Pakistanu se ni posrečil. Hotela je priti nanj odprava, sestavljena od Američanov in Nemcev in je sledila potom Italijanov iz leta 1954. Ni imela težav s štrajki nosačev, ki so delali težave skoraj vsem ekspedicijam v Pakistanu, našla je sledove Italijanov (viseče jeklene vrvi), a se je morala s taborišča v višini 23 175 č. zaradi slabih vremenskih razmer vrniti.

O svojih razpravah v Himalajo v letih 1958—1960 obširno poročajo Japonci.

Ker je zmanjkalo osemtisočakov, so sedaj dobri tudi sedemtisočaki, poleg tega pa se odprave obračajo bolj k znanstvenemu raziskovanju, o čemer priča članek o odpravi v kraje severno Dhaulagirija, ki je raziskovala geološke in glaciološke razmere v teh krajih. Celo nekaj folklore s krasnimi posnetki pa prinaša članek Dave Bohna, ki se je mudil sedemnajst dni v Askoleju, ki je izhodišče za K 2 kakih 10 000 č. visoko v zahodnem Pakistanu. Prebivalci se zaradi višine svojih bivališč štejejo kot nekaj več nad dolinci, skrajno prijazni so in s svojim položajem povsem zadovoljni brez želje po šolah in drugih kulturnih pridobitvah. Suhi angleški humor ta članek prijetno odlikuje.

Z Nove Zelandije je odšla odprava v Cordillero Blaco v Peruju, izvršila prvenstvene vzpone na Condor Peak (17 075 č.), Nevado Cayesh (18 770 č.), na Huascaranu pa je prišla samo do višine 21 900 č. v juliju 1960. Sledijo poročila o prvenstvenih vzponih na Longs Peak v Coloradu in v gorovju Logan Mountains na Aljaski. Opremljena so s krasnimi posnetki, ki dokazujejo, da so tam gore z ledeniki in šivankastimi vrhovi, ki bi tudi Himalaji ne delale sramote.

Končno podaja revija pregled vseh pomembnejših podvigov v letu 1960 širom po vsem svetu, ima svojo literarno rubriko, ki pa upošteva samo angleško, nemško in italijansko vodilno planinsko literaturo.

Dr. Pr.

MOUNTAIN CRAFT. — Pomladna številka 1961, London. O Tatrah poroča Poljak Anton Wala, ki pravi, da je napisal članek glede na to, da je v prošlem poletju v Chamonixu mogel ugotoviti, da je ta svet na zahodu popolnoma neznan. Članek je strogo informativen in brez vsake politične primesi. Opisuje Tatre v geološkem smislu, njih formacijo, višino in izhodišča zanje, poudarjajoč, da nudijo krasna smučišča in lepe prilike za plezalne ture. Pri tem se spominja tudi za nas nespornega dejstva, da je poljski alpinizem med obema vojnama zasedal važno mesto v svetu, in pravi, da pomenijo Poljakom imena Birkmajer, Kupczyk, Stanislavski, J. Wala in drugi toliko kolikor zahodnim alpinistom imena Hunt, Hillary, Herzog, Rébuffat, Buhl in dr.

Kurt Diemberger opisuje znani prvenstveni vzpon na Dhaulagiri, Wilfrid Noyce pa priobčuje članek Neznana gora. Anglo-ameriška odprava v Karakorum leta 1960 si je namreč kot svoj cilj izbrala Trivor (25 370 č.) zato, ker je ta zavrnil že dva poskusa vzpona. Pakistanska vlada pa je na prošnjo za dovoljenje odgovorila, da kak vrh s tem imenom ali višino v njihovih kartah ni nikjer označen in da gre najbrže za zverižen ime Thale Var. Odprava je vrh dosegla, imela pa je težave z nosači iz rodu Hunza kot skoraj vse odprave v Pakistanu. Članek Novozelandca H. Mc Innesa, ki se je sedaj naselil na Škotskem, o vzponu na Mt. Green na Novi Zelandiji, dokazuje, da so tudi tam gore z večnim snegom in ledom.

Dr. Pr.

MAZAMA — Portland, Oregon, USA, december 1960, je letni zbornik istoimenskega kluba, ki šteje 1088 članov, osem več kot lani. Vsebina je to pot dokaj skromna, ker obsega v glavnem poročila o izvršenih outingih, le poročilo o spremembah ledenika Colliera je zanimivo zato, ker jih je avtor predočil s fotografijami v mesecih avgustu ali septembru vsako leto od 1934 do 1960. Ob-

širna so tudi poročila o gradnji koče na Mt. Hoodu v državi Oregon in je to dejstvo za ta klub zato značilno, ker se ameriške planinske organizacije, ki med seboj sploh niso povezane, z gradnjo in upravo koč v splošnem ne pečajo. Stroški za kočo so preračunani na 50 000 dol.

Dr. Pr.

OESTERREICHISCHE BERGSTEIGER-ZEITUNG — Dunaj 1961. — Podnaslov lista pravi, da je namenjen potovanju, zimskemu športu in tujskemu prometu. Temu odgovarja tudi njegova vsebina, ki je pestra in je v prvi vrsti namenjena avstrijskim razmeram, zlasti bližnji dunajski okolici. List izhaja v obliki avtstrijskih dnevnikov, a na lepem papirju in čednem tisku.

Našo pozornost vzbudita v tem letniku dva članka iz naših gora. Prvi je od dr. Ludvika Krenmayrja pod naslovom Na najvzhodnejšem ledeniku Alp, pri čemer je mišljen ledenik pod Skuto v Kamniških planinah. Opisuje turo Jezersko, Češka koča, Kočna, Cojzova koča, Skuta, Jermanova vrata, Planjava, Korošica, Ojstrica, Frischaufov dom, Savinjsko sedlo, Češka koča, Jezersko. Zanimivo v tem članku je to, da piše avtor imena v naši državi v našem pravopisu in tudi tiskarna z našimi šumniki, a se pri tem primerijo nekateri spodrsljaji n. pr. Kamensk namesto Kamnik Frischmann-Hütte mesto Frischauf-H... Slednje kaže na to, da avtor o zgodovini planinstva ni baš dobro podkovan. Pri nekaterih imenih daje slovensko v oklepaju n. pr. Jezersko za nemško ime, za Kamniško kočo pa v oklepaju nemško Hütte am Steiner Sattel. — Članek je pisan zelo simpatično, pravi da je zaključek Logarske doline podoben Cirqûe de Gavarnie v francoskih Pirenejih, da so bili koruzni žganci v Češki koči čudovitega teka. Vse je res, kar piše, samo to dvomim, da je bila Štularjeva »matka« res vsa blažena, ko je mogla zopet enkrat nemško govoriti, ko sin tega ni več znal. — Vse priznanje uredništvu in tiskarni, ki si je nabavila tipe za naše šumnike. Karl M. Schürz nas pelje v Jugoslavijo, »deželo hrepenenja desettisočev morja in sonca lačnih«. Tudi ta pisec porablja dosledno naša imena, a brez strešic na šumnikih. Piše včasih pravilno, včasih z napakami: Jesenice, Kranjska Gora, Mojstrano, Vrata- Tal, Aljazew Dom, Luknja Pas, Prag-Weg, Tolminsek Weg, Planika-dom, Koca Dolic, Komarca, Stara Fucina, Koca pri Savica, Bochin Bistrica. Iz teh imen je razviden tudi potek ture. Članek je pisan skrajno simpatično in objektivno, hvali vljudnost carinikov in železničarjev na Jesenicah, očaran je nad Triglavom in njegovimi stenami in neskončnim mirom, ki vlada na Luknji, ko pravi »toliko se je že pisalo o miru, vendar mir sam s seboj najdeš samo tu«. — Ob studencu nad Pragom se srečajo Slovenci, Angleži, Nemci in Avstrijci, pa se kljub različnosti jezikov vendarle razumejo. »Zakaj se veliki, stari pač ne morejo?« se vprašuje avtor. Izpostavljenost na Triglavu je tako impozantna, da mi ni prišla na misel nobena pot v Avstriji, ki bi zadostovala za primero. Koča pri Triglavskih jezerih pa je »najlepša, kaj jih je videl v Jugoslaviji, da, morda se da primerjati z alpskim hotelom Weisse (Rudolfshütte)«. No in končno: Jugo kokta ima to prednost, da ima boljši okus od avstrijske coca-cole in da je tudi — cenejša!

Dr. Pr.

SIERRA CLUB BULLETIN. Zbornik dec. 1960. S. Francisco, Cal., mesečniki istega imena za nov. 1960, jan., febr. marec, april 1961. — Klub izdaja mesečno revijo in letni zbornik. V mesečniku se obravnavajo v prvi vrsti notranja klubska vprašanja, izletništvo in taborjenja, zbornik pa vsebuje tudi druge članke splošne vsebine. Delovanje tega kluba je, sodeč po vsebini navedenih publikacij, v prvi vrsti namenjeno varstvu prirode posebno v negi različnih in številnih narodnih parkov in zunaj njih. Poleg tega prinaša tudi članek o ameriški odpravi na Mašerbrum 1960, o kateri so poročale že druge revije. — Kakor vsako leto prinaša zbornik tudi letos serijo odličnih pokrajinskih fotografij v prvovrstnih reprodukcijah izpod rok Philipa Hydeja. Vsaka od njih je opremljena s pesniškim tekstom.

Dr. Pr.

LE »CENTO« se kratko imenujejo ženske, ki jih je Campiotti povedel na Monte Roso. Med stotimi in več, ki so šle za njim, so bile tudi Ida Esposito, Zanotti in Piotti iz Brescie. Ida Esposito v hudomušnem tonu popisuje v »Adamellu« 1961/16 ta ženski pohod, za katerega je Campiotti mobiliziral žandarje, alpiniste, žurnaliste, fotografe, reševalce in letalce (samo mornarjev ni bilo zraven, se šali avtorica), pri tem pa zabičal ženskam, naj ne gledajo po moških. V koči Gnifetti so moški spali pod mizami, na hodniku, saj je bilo žensk dvakrat več kot postelj in ležišč v koči. Naslednji dan je marsikateri od moških obnemogel in ni prišel na vrh. V vseh kočah, kamor so prišle, so na komando pile čaj, a prav tako povsod, kjer so počivale. Po turi v Milanu častno kosilo, nato ples, naslednji dan slovo, solze, objemi in nato seveda nekaj problematične slave.

KOMERCIALIZIRANI ALPINIZEM bi tudi lahko imenovali Hiebelerjev zimski vzpon v Eigerju l. 1961. Nekaj dni po vzponu so švicarski časopisi že prinesli oglase z imenom vodje eigerske naveze, češ da bosta o vzponu predvajana dva filma, da bo izšla Hiebelerjeva knjiga o Eigerju in podobno. Vzpon so primerjali tudi z Buhlovim pohodom na Nanga Parbat. Časopisni hrušč se je začel, ko je bilo Hiebelerjevo moštvo še v steni. Kdo naj verjame, da po naključju, saj ni nič lažjega kot pozimi ostati neopažen v Eigerjevi steni. Najbrž tudi ni naključje, da so se za vzpon odločili takrat, ko je bilo v bližini na tisoče gledalcev pri kandaharskih zimskih tekmah. DAV je do Hiebelerja zavzel zelo strogo stališče, posebno zaradi izjav o etapnem vzponu. Očitki so naslednji: Toni Hiebeler je trdil v »Quicku«, »Bergkameradu«, »Life« in v »Dolomiten« (v zvezkih od 2. aprila do 10. aprila 1961), da je preplezal Eiger od 6. do 12. marca 1961 od vznožja do vrha v enem samem vzponu. To ni res. Pri isti izjavi je vztrajal Hiebeler tudi v bavarskem radiu 30. marca, pod težo protidokazov pa je 6. aprila v bavarskem radiu v posebni alpinistični oddaji priznal stvarno stanje. DAV sicer prizna alpinistično vrednost Hiebelerjevega vzpona, obsoja pa poskus, da se alpinistična javnost vara.

PRAVNI PROCES O EIGERJEVI STENI je po 12 urni razpravi obsodil Tonija Hiebelerja na 300 mark globe, ker je žalil svojega nekdanjega plezalskega tovariša Grünleitnerja. Hiebeler mora plačati tudi sodne stroške in še nekaj drudih stroškov. Več ur je bila razprava podobna kolegiju o strokovnih alpinističnih vprašanjih. Meteorologi so izjavili, da je bilo 30. avgusta 1959 za vstop v Eigerjevo steno zelo ugodno vreme. Grünleitner je ob veliki skici opisal svoj vzpon s tovarišem Stiegerjem, strokovnjaki so ga večkrat prekinjali in terjali od njega dodatna pojasnila. Sodišče je zapriseglo kot edino pričo 38 letnega Steigerja iz Basla. Zaradi slik, ki jim je Hiebeler očital, da niso pristne, sta bila kot eksperta zaslišana Heckmair in Diemberger. Nobeden se ni odločno izrekel za Hiebelerjevo tezo. Zaprisegli ju niso. Predsednik sodišča je izjavil, da ni možno brez vseh pomislekov trditi, da stena 30. avgusta 1959 ni bila preplezana. Toda tudi Hiebelerjevi dokazi zoper Grünleitnerjev vzpon ne zadostujejo. Stiegerjeve prisege ne morejo spodbiti niti Hiebelerjevi dokazi niti negotove izjave ekspertov. Pred razpravo je trajal šesturni poskus, da bi se obe stranki poravnali. Poskus je vodila posebna komisija baselske sekcije SAC, katere člana sta Grünleitner in Steiger. Obe stranki sta tudi prijavili priziv. Stvar obravnava sodišče v Lörrachu.

AEROTURIZEM v Alpah se po pisanju švicarske revije »Priroda in človek« ne obnese kaj prida. Kraji, kjer so stacionirana mala letala in helikopterji, izkazuje vpadanje števila obiskovalcev. Aeroturizem je morda všeč nekaterim snobom, maso turistov pa odbija. Odvažanje debelušnikov v svet ledenikov je bumerang (pisec se je nerodno izrazil). »Švicarska liga zoper ropot« je že l. 1957 opozorila oblasti na nevarnost tega razvoja. Zaradi redkih petičnikov ne gre, da bi zagrenili oddih tisočim. V Arosi imajo helikopter, ki redno odnaša goste na planino Carmenta. Dolina Arose je polna grmenja, ki ga povzroča to zračno strašilo, iz Arose pa turisti beže, hotelirji, ki so prej zahtevali helikopter, zdaj prosijo, da se odstrani iz Arose. V Gstaadu imajo helikopter že več let. Odnašal je smučarje, seveda bogatejše na višja smučišča. V Grindelwaldu helikopter —

taksi v nekaj minutih postavi smučarja na višino, na katero se je bilo treba prej pehati ure in ure. V St. Moritzu prirejajo redne polete s helikopterji in malimi športnimi letali, pristajajo na ledenikih in dostavljajo turiste celo na Piz Corvatsch in piz Zupo v Bernini. Občinski svet v St. Moritzu se je žolčno pritožil na švicarski letalski urad, kajti hotelske sobe so se začele prazniti. Če so motorji stalno v zraku, ni možno več govoriti o zdravilišču. Hudi protesti gredo tudi proti »coctail parties« na ledenikih. Pijačevanje pač lahko ostane v dolini s pijanci vred. — Turistična kupčija se je hotela še bolj okoristiti, zato je vpeljala aeroturizem. Toda to ji je prineslo škodo. Vsaj glasilo zaščite prirode to ugotavlja. Nedvomno: Človek gre v hribe zato, da se za nekaj časa znebi mestnega hrušča in trušča, da se naužije miru in tišine.

PLANINSKE GLADIATORJE imenuje dr. Hans Ziegler iz Münchena zimske eigerjevce okoli T. Hicbelerja. Skozi München so šli kot »junaki iz Eigerja,« dobili so medalje, sprejel jih je župan, skratka »publicity«, ki je zelo podobna oni pri množičnih športih. Eigerjeva stena pozimi je nov svet. Kdor ga je odkril, vsa čast njemu in njegovemu pogumu, izkustvu, opremi!

Vpraševati se za smislom takih podvigov, je nesmisel. Vedno se bodo našli ljudje, ki hočejo odkriti nekaj novega, doseči, kar drugi še niso dosegli. Takim ljudem mora biti človeštvo hvaležno za napredek. Brez takih ljudi ga ne bi bilo.

Toda, pravi Ziegler, za taka dejanja so potrebni neki nagibi, lahko so dobri, lahko slabi. Slavohlepje, vzbujanje nepotrebne pozornosti, triumfalna vrnitev v stilu nogometne ekipe in poceni hrup okoli Eigerja, vse to je vrglo na veliko dejanje čudno luč. Napačna informacija, kako je bil vzpon izvršen, je in ostane škandal. Poskusi, da bi se ta omilil, nič ne spremene, raje poslabšajo. Poleg tega je prišel zraven še business, kupčija in to ne ravno slaba. Ena največjih nemških Illustrierte je gotovo plačala lepe denarje za izključno pravico objav o vzponu, »Life« iz New Yorka najbrž tudi dobro plačuje. Nikjer ni rečeno, da se z alpinizmom ne sme zaslužiti denar, vendar mora alpinist vedeti, da so neke meje in neka pravila, kako se zasluži. Alpinizem ne sme postati stvar bulvardskega tiska niti ne njegovih metod.

ZIMSKI VZPONI V ZAHODNIH ALPAH so bili l. 1961 tudi številni, zima je bila tudi tu ugodna. Severno steno Rosskuppe v Gesäuse sta preplezala Elbl in Walter iz Amstettena, ista dva tudi severno steno Paternscharte, obe smeri konec februarja. Gorski vodnik Plonner iz Kufsteina in Wiechenthaler sta preplezala znani severni raz Predigtstuhla, Sachsenmaier in Wiechenthaler sta prečila Wilder Kaiser od Zettenkaiserja do Fleischbanka in prelezla pri tem 13 vrhov, seveda z dvema bivakoma. V Karwendlu so alpinisti iz Mittenwalda z dvema bivakoma zmogli severno steno Viererspitze in seveda še marsikaj.

SOLU se imenuje v Nepalu področje Jiri Khola, Kimti Khola in Liku Khola, označuje se tudi z East št. 2 in št. 3. To področje in še del Dudh Kosi od Čaunrikharka do Pangu in Thamba Kosi je raziskala od decembra 1960 do 15. februarja 1961 ekipa ing. E. Schneiderja. Področje južno od Gaurisankarja se ni moglo načeti zaradi zimskega monsuma. Zaradi odličnih razgledov so delali v podgorju Himalaje do višine 4800 m tudi pri —13° C in pri orkanih s severovzhoda. Ulrich Gruber je bil v glavnem geodet, ukvarjal pa se je tudi z biologijo, predvsem z mammologijo. Prvi plen je že 15. marca prinesel Schneider v Innsbruck. Da so toliko časa delali, je omogočal mednarodni Rdeči križ, neko švicarsko društvo in dr. Toni Hagen, znani geolog. Gruber je ostal v Nepalu, kjer bo nadaljeval s svojim študijem in sprejel drugo ekipo in ji že kot poznavalec dežele šel na roko. Gruber je mlad človek.

Drugo grupo so finansirali DAV in nemški industrijci. V Nepal je odšla konec marca 1961. V ekipi so univ. prof. dr. Janetschek iz Innsbrucka, münchenski geolog dr. List in dr. ing. Wuppermann iz Wipperfürtha. Slednji je pri ekipi svetovalec za radijske in letalske zadeve. Dr. Janetschek se bo specializiral na favno ledeniških grobelj, dr. List bo študiral geološki sestav Everesta in ustvarjal osnovo za kasnejše tektonske študije, ing. Wuppermann pa bo preiskal možnosti, kako uporabljati letala in brezžične zveze med kasnejšimi delovnimi skupinami. Ta skupina bo delala predvsem na področju znamenite Schneiderjeve karte Everesta. Pred odhodom so skupino sprejeli von Bombard, predsednik gospodarskega odbora DAV, prvi predsednik ÖAV univ. prof. A. Kinzl in vodja tega raziskovalnega podjetja dr. W. Hellmich. V l. 1961 je šla v Nepal še tretja skupina, sestavljena iz geodetov. Kakšen ambiciozen prodor v daljnji svet je to! Kaj to pomeni za mlade znanstvenike, strokovnjake, sploh pa ljudi z raziskovalnim duhom!

NESREČA V SEVERNI STENI WATZMANNA 18. marca 1961 je močno odmevala v nemško-avstrijski javnosti. Nesrečo je najverjetneje povzročil plaz in vzel s seboj sodnika dr. Schimkeja, Jungwirtha in Bögla. Vsi trije so bili izurjeni alpinisti, dr. Schimke, star 35 let, je imel za seboj Pallavicinijev ozebnik, prečenje vsega grebena Glocknerja, jugovzhodni raz Velike Bischofmütze, več zimskih vzponov v Dachsteinu,, sam je pozimi večkrat preplezal Steinerjevo smer v južni steni Dachsteina, samo v Gosaukammu je imel za seboj 40 vzponov, med njimi več prvenstvenih. V Cinah je poznal skoraj vse smeri, preplezal sam Dibonov raz, bil v severni steni Velike Cine, v Rumenem razu, imel pa je za seboj tudi vzpone največjega formata: Peutereyski greben, greben Moine, Hirondelles, prečenje Mt. Blanca, z Mont Maudit je s svojim tovarišem spravil v dolino tri težko ranjene Italijane. V metežu je prišel na Matterhorn po grebenu Zmuttu. V severovzhodnem razu Piz Badile je postavil dober čas, v Watzmannu je poznal vse smeri, bil je kandidat za eskpedicijo v Karakorum. Jungwirtha (27 let) smo večkrat imenovali med najvidnejšimi nemškimi plezalci. Imel je za seboj severno steno Matterhorna, severovzhodno Wiesbachhorna, severno steno Velike Cine, Dachl in mnoge druge. Tudi 20 letni Bögl je dobro poznal Watzmannovo steno.

Osem dni pred turo so bili vsi trije pod steno, pa zaradi neugodnih razmer niso vstopili. Nekaj dni pred vstopom sta Schimke in Jungwirth s Hochecka še enkrat pregledovala steno. 17. marca sta iz St. Bartholomäja še enkrat telefonično klicala Salzburg zaradi vremenske prognoze. Temperatura je ustrezala in vstopili so ob enih ponoči, ob 10 dopoldne so bil že na tretji polici. Naslednji dan so napovedali vremensko spremembo, plezalci so morali biti tedaj že blizu bivaka. Bili so tako dobro opremljeni, da bi lahko vzdržali v steni tudi teden dni. Vremenska sprememba je bila tako huda, da so iz Salzburga začeli pozvedovati za navezo in sprožili so eno največjih reševalnih akcij v bavarskih Alpah že v ponedeljek zjutraj. Reševalci so nastopili v najslabšem vremenu, prišli na vrh Watzmanna in se od tam skušali spustiti do bivaka. Vendar se jim to ni posrečilo. Nato je v torek helikopter na jekleni vrvi spustil vojaškega gorskega vodnika Hillebranda na bivak. Ugotovil je, da plezalci niso bili v bivaku, pač pa so ameriški, avstrijski in nemški helikopterji ugotovili, da je še v nedeljo, pri lepem vremenu z vrha Watzmanna potegnil velikanski plaz, čigar žrtev so najverjetneje postali vsi trije plezalci, ki so morali tedaj biti že pod vrhom. Sprememba vremena je verjetno zmehčala sneg. Nemška frankfurtska meteorološka postaja je tako spremembo napovedovala, salzburška pa ne.

Tisk je seveda pahlepno planil po dogodku in v alpinizmu nepoučeni časnikarji so seveda streljali mimo cilja, samo da je bila senzacija še večja.

WATZMANN ima eno najvišjih sten v Alpah. 6. junija 1961 je poteklo 80 let, odkar je bila ta vzhodna stena prvič preplezana. Je ena od klasičnih velikih tur v Vzhodnih Alpah, ki terja od plezalca predvsem odpornost, vztrajnost, orientacijo, poznanje vremena in sigurno hojo v skali in ledu. Med prvimi, ki so se spuščali v steno, je bil vodnik Johnn Grill, imenovan Kederbacher. Z Dunajčanom Ottonom Schückom, ki je imel za seboj dva vzpona na Ortler preko vzhodne stene, je Kederbacher l. 1881 izsilil pohod čez Watzmannovo steno. Smer se še danes imenuje po njem. Purtscheller je smer l. 1885 ponovil in uvedel v literaturo tudi napačen datum prvega vzpona (6. maj 1881, v resnici pa gre za 6. junij, kakor je razvidno iz Kederbacherjeve vodniške knjige in iz ÖAZ od 17. junija 1881). Purtscheller je hotel smer ponoviti že 28. oktobra 1883 in to s Kederbacherjem. Prišla sta do višine 2000 m, 12. junija 1885 se mu je vzpon posrečil z vodnikom Punzem iz Ramsaua. Purtschellerjev opis iz l. 1886 (Zeitschrift des Du ÖAV) je še danes zanimivo branje. Od St. Bartholomäja do vrha je rabil 11 ur. Še pred Purtschellerjem je šel v steno Schöllhorn pa se je ponesrečil. Mesto, kjer se je to zgodilo, se ves čas imenuje po njem. V steni so bile nato speljane še druge smeri. Najtežja je salzburška, imajo pa svojo tudi Monakovčani in Berchtesgaden. Marsikje potekajo smeri po istem svetu. 7. in 8. decembra 1930 je bil Watzmann prvič preplezan pozimi. V zgodovini alpinizma Watzmanna bo za vse čase neizbrisan vzpon Hermanna Buhla — ponoči sam v mrzlem februarju v nekaj urah preko stene Watzmanna, z eno pomarančo v žepu, ne da bi komu o tem kaj črhnil. Toda Buhl je bil enkraten fenomen. Za vse ostale pa je Watzmann ostal še vedno krepka preizkušnja. Če je ta prevelika, če nastopijo prehude objektivne težave in nevarnosti, potem tudi izurjenost in sposobnost nič ne pomagata.

TRIGLAV JE v majski številki 1961 revije »Bergsteiger« predstavljen v mračnem fotoportretu Slavka Smoleja, enem od najimpresivnejših posnetkov severne triglavske stene, kar jih poznam. Posnetek ponazarja sestavek Ingrid Aignerjeve iz Gradca, ki je iz Kanalske doline prišla v Mojstrano in Aljažev dom in v maju preko Praga dosegla Kredarico, kjer so njo in spremljevalca sprejeli meteorologi. Naslednji dan popoldne sta odšla na vrh, tretji dan pa sestopila skozi Krmo. Spis je poln hvale, Avstrijcema je bilo vse všeč, priroda in ljudje, lepota in veličastnost Triglava, encijan v Krmi in gostoljubnost meteorologov.

ŽENA IN EKSTREMIZEM je naslov članku Gabriele Scherlove v isti številki iste revije. Zavzema se za to, da ima tudi ženska pravico, možnost in sposobnost, da se uveljavi v najtežjih turah. Kar ji manjka moči, lahko nadomesti s tehniko, premislekom in z vnemo za stvar. Hans Gselmann je mnoge najtežje vzpone izvršil v damski družbi in pravi, da je ena najboljših lastnosti ženska ta, da se ne precenjuje. Avtorica odklanja sufražetke, emancipiranke v gorah, »fanatične plezalke«, ki zaradi svoje kaj malo ženske ambicioznosti učinkujejo mučno ali smešno. Ženska mora poznati svojo mero in mora imeti okus. Ena od znanih alpinistk Liesl Buchenauer iz Graza občuduje zato našo Pavlo Jesihovo, ki ima za sebolj mnoge težke ture. Tudi Hema Schimke, žena sodnika Schimkeja, ki se je ponesrečil v Watzmannu, spada med žene, ki niso prenehale biti ženske, čeprav so dobre alpinistke. Schimkejeva je spremljala moža na najtežjih turah in pravi, da bi tega ne zmogla, če bi gora res ne ljubila. Ni treba poguma, dovolj je ljubezen. Če je vodstvo dobro, je ženska kos tudi najtežjim modernim smerem. Če med ekstremisti ni mnogo žensk, je to pač zato, ker ima ženska v družbi še vedno drugačen položaj kot moški, ostanek preteklosti, ki je ženi kratila uveljavljanje v življenju.

JAPONSKO PAMIR-HINDUKUŠ EKSPEDICIJO 1960 so sestavljali: vodja dr. H. Sakato, star 54 let, dr. R. Yosii, 46 let dr. H. Savata, 43 let vsi člani Academic Alpine Club Kyoto, ki je organiziral tudi ekspedicijo na Čogoliso. Ekspedicija je 2. julija 1960 odšla iz glavnega mesta Afganistana Kabula in se preko krajev Kunduz, Taliquan in Faizabad z jeepom peljala v Iškašim na afganistansko-ruski meji na severovzhodu. Od tu se je s tovornimi živalmi obrnila proti vzhodu ob Amu-Darji navzgor, nato po dolini Quazi-Deh proti jugu. Tu so 17. julija postavili bazo v višini 3080 m ter se povzpeli na Noshaq, 7450 m, kakor smo že poročali. Noshaq je za Tirich-Mirom, 7750 m, najvišja gora v Hindukušu. Če je Noshaq še v Afganistanu, je potem najvišja gora v državi. Iz zemljevidov to še ni razvidno. Dosegli so ga s štirimi tabori v višinah 3800, 4500, 5500 in 6300 m. 24. avgusta so se obrnili in 17. septembra prispeli spet v Kabul. Ekspedicija je imela tudi znanstvene naloge, predvsem s področja biologije.

GERLOSBACH V ZILLERTALU so izrabili za akumulacijo vode pri veliki elektrarni, potok je zato tako oslabel, da ne odnaša več proda, posebno kadar so vodostaji nizki. Za normalno življenje je to tako pomembno, da so morali zdaj narediti obrambni zid 5 m visok, za katerim so bo težko nabralo do 40 000 m³ proda. Toda to bo zadostovalo komaj štiri leta, nato bo treba prod odvažati z bagri in kamioni. Premišljajo o braniku, ki bi zajel 260 000 m³, toda na kraju, odkoder ne bi bil mogoč odvoz, ker ni ceste. Ker pa bodo »Tauernske elektrarne« pri Durlassbodnu zgradile še eno veliko elektrarno, bo vode v Gerlosbachu še manj, proda pa še več. Narava ima svoj prav. Pri regulaciji gorskih voda je treba to še posebej upoštevati. Delna regulacija nekje škodo preprečuje, voda pa dobi moč in dela tem večjo škodo drugod. Tako se je pokazalo tudi pri regulaciji Kotovca (Savinje) v Logarski dolini.

KANADSKI ROCKY MOUNTAINS imajo ogromne površine narodnih parkov. Samo odseka Jasper in Banff merita 18 000 m². Skozi oba parka drži 300 km dolga avtomobilska cesta po gorskem svetu. Divjačina v tem paradižu je zaščitena in se giblje v prostosti, samo bizon je za ograjo. Že 75 let je lov v Banffu prepovedan. Zato tu ni nič čudnega, če srečaš črnega medveda — grizlija, gorskega karibuja, vapiti, gorskega leva, kojota in bobra. 90 % obiskovalcev pride z avtom, v Kanadi je pešec sploh bela vrana. Izletniki se ustavljajo v bungalovih, ki so v parku združeni v cele vasi, ali pa v luksuznih hotelih Park Lodge, Springs ali Lake, nekateri pa imajo s seboj šotore. Promet je odprt samo poleti, pozimi se zapre, odprte so le »fire roads«, požarne ceste za zator gozdnih požarov. Pač pa so možni izleti na konju v nižjih predelih. Dovoljeno je loviti ribe, tu je pravi eldorado za ribiče. Planinarjenja uprava parka ne pospešuje, v gorah

ni koč. Samotnemu planincu bi utegnil biti nevaren grizli, posebno medvedka z mladiči ne bi pobegnila, ampak naskočila. Tudi bizon in bivol sta nevarna. Uprava parka prevzame odgovornost za življenje samo, če se turist ne oddaljuje od ceste, od avta, kakor v afriških rezervatih. Plezalci se udejstvujejo le v skupinah, izhodišče je Banff ali Lake Louise, z vodniki. Zimski šport, smučanje, je še v povojih. Imajo pa že skakalnico in žičnico.

BELVEDERE, stolp v skupini Pala v Dolomitih, se je zrušil. Arhitekt Zima — mraz je odstranil 100 m visoki rogelj in popolnoma spremeni veduto doline. Dva italijanska plezalca sta se namenila nanj, pa ga nista več našla. Seveda nista mogla verjeti. Zdaj je sprememba »uradno« ugotovljena.

NARODNI PARK V VISOKI TATRI je povečini v ČSR, del pa sega v Poljsko. V predgorju je značaj vegetacije subalpinski, klima pa je ugodnejša kot v Alpah, pozimi je manj oblačno kot v Alpah. Visoko Tatro obišče letno 1 milijon državljanov. To seveda prvobitnost gorske prirode zelo ogroža, treba jo je bilo zaščititi. Napori za zaščito so stari pol stoletja, vendar ni bilo pravega uspeha. Leta 1949 je izšel zakon o zaščiti Tatre, TANAP zakon (Tatrski nacionalni park). TANAP obsega 50 000 ha, od katerih je 34 000 ha gozda. Okoli parka je še 70 000 ha zaščitenih s posebnimi odredbami. Istočasno je Poljska proglasila svoj del Tatre za zaščiteni teren, tako da je režim enoten. Vsak objekt v Tatri gre skozi upravo TANAPa, ki ima vrhovno besedo nad 260 km², na katerih je 20 vrhov nad 2500 m, 35 dolin z jezeri, najdaljša je 14 km dolga.

Med rastlinami jih je 25 iz ledene dobe in se nahajajo samo v Tatri, nikjer drugod po svetu. Gozd sega 1500 do 1700 m visoko, ruševje (burje, Pinus mugho) čez 2000 m. Gamsov je 800. medvedov 20, risov 25, jelenov preko 1000, celo bizon je tu v ogradi.

Alpinizem se je močno razvijal med obema vojnama, po vojni pa so bili rešeni vsi alpinistični problemi, posebno zimski. Zaščitne odredbe TANAPa niso brezdušne, niso proti človeku, ampak zanj.

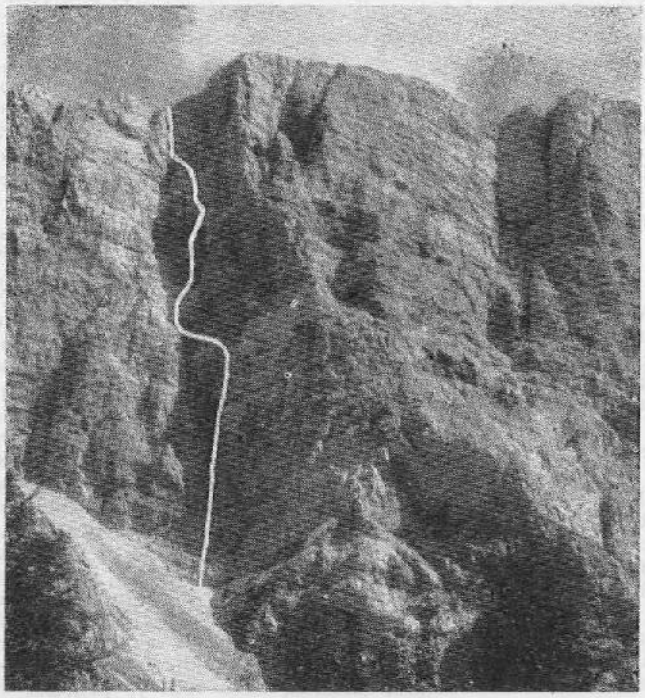
V SKARDU, v Pakistan, ni več možno priti po cesti, odkar so Kašmir razdelili med Indijo in Pakistan. Zato je pakistanska vlada organizirala zračni most. Avstrijska ekspedicija v Karakorum 1961 se ga je že poslužila. Člani te ekspedicije, ki jo vodi eigerjevec Erich Waschack, so člani sekcije ÖG, (Österreichischer Gebirgsverein, ki je zdaj včlanjena v ÖAV: Heinzel, Ambichl, Obermüller, Axt, torej bolj skromna imena, izvzemivši vodjo Waschacka.

Iz Dunaja do Karačija so rabili 14 dni, do Ravalpindija še dva dni. S seboj so vzeli 2500 kg tovora, imeli so 120 nosačev, ki so jim ta tovor prenesli 200 km daleč po dolini Indus, Shayok in Kondus do Karmadinge v višini 3000 m, zadnjo vas pred ledenikom Kondus. Cilj je Saltoro Kangri, 7742, m, glavni vrh okoli ledenika Kondus, kjer je venec sedemtisočakov, še neosvojenih. Na Saltoro Kangri so skušali priti po vzhodni strani, medtem ko so Avstrijci štartali z ledenika Kondus in Likah. V ta predel sta l. 1912 usmerila svojo ekspedicijo Bullock in Workmann, vendar sta samo fotografirala in napisala interesantno poročilo. L. 1935 je bil tu Sir John Hunt, vendar zaradi slabega vremena brez uspeha, čeprav je prišel do višine 7400 m. L. 1957 so bili tu spet Angleži in so raziskovali zgornji del ledenika Siachen. Leta 1960 je prinesel v Avstrijo znani alpinist Ernst Senn poročila o področju Kondus, da je tu še dovolj neraziskanega sveta. Ne mine leto in že se Avstrija odpravi še v ta konec mogočnega Karakoruma.

V ZAHODNEM PAKISTANU je plaz odnesel belgijsko alpinistko grofico Françoise de Grunne, hčerko znanega alpinista Yaviera de Grunne. Bila je tam v fotoakciji.

HERMANN GEIGER famozni alpski letalec in reševalec, je izdal knjigo z naslovom »Der Gletscherflieger«, ledeniški pilot. Izšla je v založbi Universitas v Berlinu l. 1961, predgovor ji je napisal znani Luis Trenker, pred izdajo jo je obdelal še André Guex. Svetovno znani pilot popisuje svojo življenjsko pot, opisuje težave ledeniških poletov, svoje izboljšave, s katerimi je naredil gorske polete iz leta v leto varnejše. Z letalom preskrbuje visokogorska zavetišča in divjačino, predvsem pa rešuje ljudi, ki pridejo v gorah v stisko. Reševalne metode, do katerih se je povzpel Geiger, se označujejo kot višek človeških zmogljivosti.

Neznani vzponi

Severna stena
Velike Mojstrovke

Črni kot

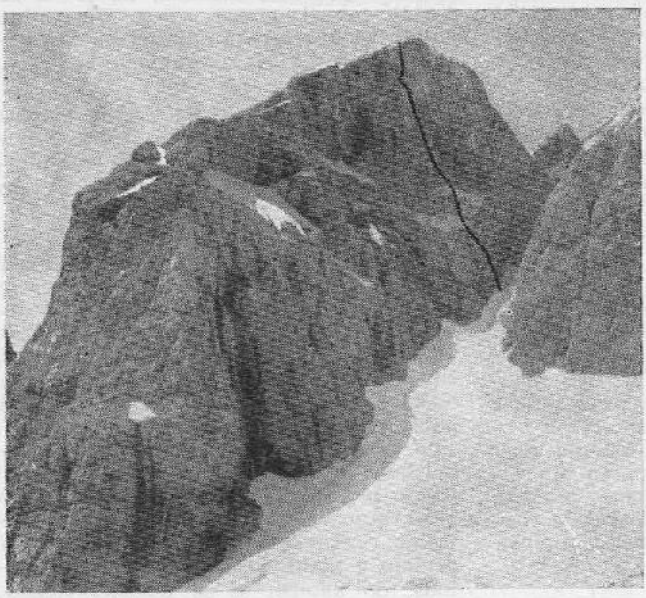
Prva plezala 2. avgusta 1959 Jože Hudeček in Ljubo Juvan (oba AO Ljubljana matica).

Dostop: z Vršiča ali iz Tamarja po zaznamovani poti na Sleme do studenca in po meliščih na gredino pod steno, 1 in pol ure.

Opis: Vstop po kaminu v kotu stene. Po njem navzgor v kotanjo. Levo ob previsu pod prvo veliko streho. Po polici desno na rob belih žmul. Po robu dva raztežaja navzgor pod rdeč kamin. Po njem krušljivo (VI–) v lopo (k). Iz nje prečnica pod velikimi strehami levo preko plošč (k) na strmo polico in po njej do kraja. Od tu desno navzgor delikatna prečnica (VI–, k) v gruščnato kotanjo nad strehami. Po kotanji do vrha in po kaminu rahlo proti desni na nagnjene plošče in preko na krušljivo polico. Levo navzgor po počeh 2 raztežaja v kotanjo pod kaminom. Po kaminu (k) navzgor na greben.

Ocena: IV+ z dvema mestoma VI–. Višina 450 m. Čas prvih plezalcev 12 ur. Sestop: Po grebenu na Malo Mojstrovko in po zaznamovani poti na Vršič, 2 uri.

Foto Jaka Čop

Severna stena Jalovca

Direktna smer

Prva plezala 9. avgusta 1959 Jože Hudeček in Ljubo Juvan (oba AO Ljubljana matica).

Dostop: po poti, ki pelje iz Tamarja na Kotovo sedlo, do vstopa 2 uri.

Opis: Vstop v steno malo pred koncem snega v grapi, ki vodi na severozahodni greben. Tri raztežaje levo navzgor na gredino. Po gredini pod vršno steno. Po polici levo, preko previsa (k) nato desno navzgor pod zajedo. Raztežaj po zajedi pod lusko (k). Ob njej po poči do vrha, nato levo na pomol. Nad njim po gladkem kaminu in desno preko plošč na stojišče. Še raztežaj navzgor po krušljivi rumeni steni na Jalovčevo streho 20 metrov pod vrhom.

Ocena: IV z dvema mestoma V. Višina 250 metrov. Čas prvih plezalcev 7 ur. Sestop: Po zaznamovani poti po severozahodnem grebenu na Kotovo sedlo in v Tamar.

Foto Franci Savenc

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950
Tekoči račun pri NB Trbovlje 600-29/1-11
Brzojavi: Papirnica Radeče
Železniška postaja: ZIDANI MOST

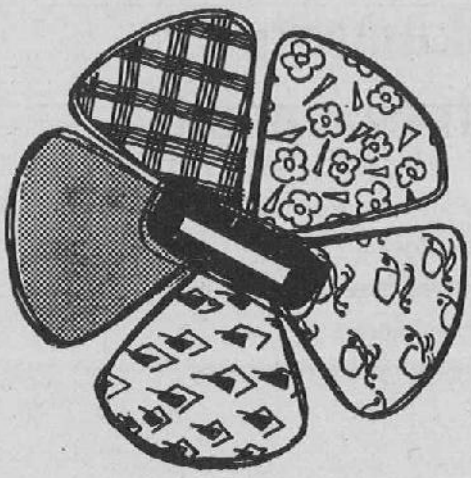
PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

GROSISTIČNO TRGOVSKO PODJETJE

LJUBLJANA, TRUBARJEVA CESTA 1

NUDI PLANINCEM IN PLANINSKIM POSTOJANKAM

RAZNO TEKSTILNO BLAGO, KONFEKCIJO,

GOSPODINJSKE STROJE IN POTREBŠČINE

TER RAZNE UVOŽENE PREDMETE

ENTROMERKUR

tovarna usnja v šoštanju

Najboljše

podplatno usnje

komerčno in goodeyar

vse vrste boksov
črnega in barvastih

dullboks

za specialne smučarske čevlje

mastno, cugovano
in nekrišplovano kravino

ter svetovno znani likanec

kupite najceneje
v tovarni usnja v Šoštanju

POSTREŽBA TOČNA IN HITRA!

Tovarna dušika Ruše

PROIZVAJA IN DOBAVLJA:

Karbid

za avtogeno varjenje, razsvetljavo in acetilensko kemijo

Apneni dušik in nitrofoskal — Ruše

za gnojenje

Ferokrom suraffine

za jeklarsko industrijo

Elektrokorund

za bruse in brušenje

Kisik in acetilen

za rezanje in varjenje kovin

Taljeni magnezit

za elektroizolacijo

Brzojavni naslov: Azot Maribor, telefon: Maribor 35-48 in 36-48, teleprinter: 03312

Železniška postaja: Ruše — Industrijski tir. Tekoči račun: NB Maribor $\frac{604\text{-}11}{1\text{-}185}$

Naši glavni izdelki so:

ISKRA – visokofrekvenčne telefonske naprave
ISKRA – kinoakustika, prenosne ojačevalne naprave
ISKRA – radio in TV sprejemniki
ISKRA – električne stenske ure
ISKRA – avtoelektrika
ISKRA – selenski usmerniki in stavki
ISKRA – instrumenti in električni števci
ISKRA – preklopniki, rotacijski stroji
ISKRA – industrijska televizija
ISKRA – elektronski merilni instrumenti
ISKRA – oprema za laboratorije
ISKRA – kontaktne naprave
ISKRA – signalne naprave

Železarna Jesenice

Proizvaja cevi:

vodovodne, plinske, parovodne,
konstrukcijske, pohištvene,
pancirne v dimenzijah 1/8 » –3«,
spojke za cevi, loki za cevi

Zahtevajte katalog proizvodov Železarne Jesenice